KARTLEGGING

Fylkeskommunens internasjonale arbeid

Troms fylkeskommune

KOMREV NORD

Rapport 2019

Forord

På grunnlag av bestilling fra kontrollutvalget i Troms fylkeskommune har KomRev NORD gjennomført en kartlegging med temaet *Troms fylkeskommunes internasjonale arbeid*.

Før igangsetting av prosjektet har revisjonen vurdert egen uavhengighet overfor Troms fylkeskommune, jf. kommuneloven § 79 og revisjonsforskriften kapittel 6. Vi kjenner ikke til forhold som er egnet til å svekke tilliten til vår uavhengighet og objektivitet.

KomRev NORD takker de involverte fra Troms fylkeskommune og Nord-Norges Europakontor for samarbeidet under gjennomføringen av kartleggingen.

Tromsø, 13.5.2019

Knut Teppan Vik
Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor
og ansvarlig for kvalitetssikring

Maria Brochmann og
Margrete Mjølhus Kleiven
Prosjektledere, forvaltningsrevisorer

0 SAMMENDRAG

Troms fylkeskommunes internasjonale arbeid kan sies å starte med *Nordkalottsamarbeidet* i 1967. Det er et samarbeid mellom de nordlige regionene i Norge, Sverige og Finland innenfor infrastruktur, kommunikasjon, næringsliv, kultur og økt konkurransekraft.

I 1993 ble det tatt initiativ til et *Barentssamarbeid*, hvor målet var å sikre fred og stabilitet i Barentsregionen i kjølvannet av Sovjetunionens oppløsning. Denne målsetningen gjelder fortsatt. Samarbeidet foregår på mellomstatlig nivå gjennom Barentsrådet og på interregionalt nivå gjennom Barents regionråd. I Barentsrådet er Norge, Sverige, Finland, Danmark, Island, Russland og Europakommisjonen. I regionrådet er 14 fylker i Norge, Sverige, Finland og Russland samt en urfolksrepresentant.

I 1996 ble *Arktisk råd* etablert. Arktisk råd er et samarbeid på regjeringsnivå og består i tillegg til de fire ovennevnte landene av Danmark, Island, USA og Canada.

I 1994 trådte *EØS-avtalen* i kraft. Formålet med EØS-avtalen er å gi landene som ikke er med i EU, tilgang til det felles indre marked. Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å implementere store deler av EU-retten. EØS-avtalen gir ikke Norge anledning til å delta i besluttende organer i EU, men den gir anledning til å gi faglige innspill i den forberedende fasen. Norge får også mulighet til å delta i EU-programmer/finansieringsordninger med formål å fremme økt samarbeid på tvers av landegrensene.

Bakgrunnen for Troms fylkeskommunes engasjement i Barentsregionen er blant annet de felles utfordringer og muligheter for landene som ligger i dette området med tanke på naturressurser, klimaet, spredt bosetting og lange avstander. Norge har siden 1995 deltatt i EU sine Interreg-programmer. EU- programmet Interreg Nord skal bidra til å forsterke det grenseoverskridende samarbeidet mellom de nordligste delene av Sverige, Norge, Finland og Sápmi. Programmet støtter i inneværende programperiode (2014-2020) samarbeidsprosjekter innenfor forskning og innovasjon, konkurransekraft, miljø og ressurser og sysselsetting. Troms fylkeskommune har vært med siden programperioden som startet i 1997. Troms fylkeskommune deltar også i Interreg-programmet Nordlig periferi og Arktis og i naboskapsprogrammet Kolarctic CBC

Det internasjonale arbeidet til Troms fylkeskommune – som retter seg mot Arktis, Barentsregionen og EU – har forankring i Fylkesplan for Troms 2014-2025. I planperioden skal *barentssamarbeidet koples sterkere med utviklingen i EU og arbeidet innenfor Arktisk Råd, med sikte på et helhetlig perspektiv på nærings- og kompetanseutvikling i nord*.

Målet med det internasjonale arbeidet til Troms fylkeskommune er å bidra til en større politisk medvirkning i spørsmål av internasjonal karakter som berører Troms. Fylkestinget i Troms vedtok i 2014 prinsipper og strategier for det internasjonale arbeidet. *Prinsippene* for det internasjonale arbeidet er at 1) internasjonalt arbeid er en integrert del av fylkeskommunens arbeid, 2) fylkeskommunen skal være synlig og aktivt til stede på de prioriterte internasjonale arenaer, 3) deltakelsen på de ulike arenaene skal være koordinert og sees i sammenheng og 4) Barentssamarbeidet, inkludert Nordkalotten, og europasamarbeidet er hovedfokusområder.

Fylkeskommunens *strategier* er å 1) samarbeide internasjonalt for å løse felles regionale utfordringer og utnytte felles muligheter, 2) påvirke rammevilkårene for utviklingen i Troms fylke,

3) mobilisere aktører i Troms til deltakelse i internasjonale prosjekter, 4) øke den internasjonale kompetansen og 5) fremme miljøene i Troms og de mulighetene fylket representerer.

Hovedverktøyene og arenaene for det internasjonale arbeidet er Barents Regionråd, Barentssekretariatet, Nordkalottrådet, bilaterale avtaler, Nord-Norges Europakontor og internasjonale programmer.

Etter bestilling fra kontrollutvalget i Troms fylkeskommune belyser vi i denne rapporten:

1. **Hvordan arbeider internasjonal avdeling i fylkesadministrasjonen for å iverksette politisk vedtatte mål for det internasjonale arbeidet, og på hvilken måte rapporteres det på resultat- og måloppnåelse?**
2. **Hvilke bilaterale samarbeidsavtaler har Troms fylkeskommune?**
3. **Hvilke aktiviteter og eventuelle resultater er generert i og gjennom Nord-Norges Europakontor?**

Internasjonal avdeling er underlagt stabssjefen. I avdelingen er det fem ansatte samt en person i en prosjektstilling. Den internasjonale avdelingen har en arbeidsplan som viser hvilke arbeidsoppgaver som er tillagt den enkelte stillingen i avdelingen, både faste oppgaver og oppgaver med en kortere tidshorisont. I arbeidsplanen er informasjon om hvilke formelle roller de enkelte har på de ulike områdene.

Internasjonal avdeling arbeider med Europaspørsmål og med fylkeskommunens engasjement i Barentsregionen og Arktis. Avdelingens arbeid opp mot fylkeskommunens strategier består blant annet i å bistå politisk ledelse på arenaer som Barents Regionråd og Nordkalottrådet. Avdelingen bistår og koordinerer også gjennom styringsorganer i Kolarctic Norge, Interreg Nord, Barentssekretariatet, NSPA-nettverket og Nord- Norges Europakontor. Den internasjonale avdelingen har sekretariatet for Interreg Nord- programmet, og den har også en koordinator for programmet Urbane Arktis, som er et utviklingsprogram med formål å posisjonere og utvikle Troms og Tromsø internasjonalt som en sterk politisk, økonomisk og kunnskapsbasert region i Arktis. Den internasjonale avdelingen har i 2017 og 2018 jobbet for å skape konkrete rammer som dette prosjektet kan utvikle seg innenfor. Avdelingen deltar også i nasjonale ekspertgrupper og Nordlig periferi og Arktis-programmet og i Kolarctic CBC. Avdelingen bidrar med fagkompetanse til de andre avdelingene i fylkeskommunen. De enkelte fagavdelingene i fylkeskommunen har ansvaret for det faglige innholdet i sine internasjonale aktiviteter.

Den internasjonale avdelingen er til stede på møteplasser, konferanser og arrangementer hvor Troms fylkeskommune har en rolle.

I rapportens kapittel 4 er vår kartlegging av hvordan den internasjonale avdelingen arbeider på de arenaer og med de verktøy som er vedtatt gjeldende for Troms fylkeskommunes internasjonale engasjement. Oversikten er ikke uttømmende.

Bilaterale avtaler er blant fylkeskommunens verktøy for å fremme dialog og samarbeid med naboregioner i nord. Fylkeskommunen har avtale med de russiske fylkesregjeringene Arkhangelsk og Murmansk samt avtaler med Region Norrbotten, Oulu by og Oulu-regionen og Lapin Liitto. Avtalene som fylkeskommunen har med Komi og Karelen, er såkalte vennskapsavtaler. Den enkelte fagavdeling i fylkeskommunen har ansvaret for oppfølgingen av inngåtte avtaler. Det kan ikke utledes konkrete rettigheter eller plikter av avtalene, men de angir mål for samarbeid.

I rapportens kapittel 5 redegjør vi for de bilaterale avtalene som Troms fylkeskommune har.

Nord-Norges Europakontor er i Brussel, og eierne av og deltakerne i kontoret er de tre nordligste fylkeskommunene. Samarbeidsavtalen, Europakontorets strategi samt såkalte bestillingsbrev fra fylkeskommunene er bestemmende for Europakontorets virksomhet. Målsetningen med kontoret er å fremme Nord-Norges interesser overfor de europeiske institusjonene og å utnytte mulighetene i Norges avtaler med EU gjennom økt Europakompetanse. I bestillingsbrevet står det at kontoret skal overvåke/påvirke og drive med promotering og kunnskapsutvikling. Europakontoret er med i flere nettverk, der ett av de mest sentrale for å koble seg på politiske prosesser i EU, er Northern Sparsely Populated Areas (NSPA).

I rapportens kapittel 6 presenterer vi informasjon om Nord-Norges Europakontor.

Innhold

0 SAMMENDRAG ... 6

1 BAKGRUNN OG BESTILLING ... 10

2 TEMAER ... 10

3 METODE, DATAMATERIALE OG AVGRENSING ... 14
3.1 Metode og datamateriale ... 14
3.2 Gyldighet og pålitelighet ... 15
3.3 Avgrensninger ... 16

4 IVERKSETTING AV POLITISKE VEDTAK OG RAPPORTERING ... 17
4.1 Innledning ... 17
4.2 Internasjonal avdelings arbeid opp mot politisk vedtatte mål ... 18
4.3 Barentsregionen og Nordkalotten ... 19
4.4 EU og Europa ... 21
4.5 Internasjonale programmer ... 23

5 BILATERALE SAMARBEIDSAVTALER ... 25
5.1 Troms fylkeskommunes bilaterale samarbeidsavtaler ... 25
5.2 Avtalen med Murmansk fylkesregjering ... 26
5.3 Avtalen med Arkhangelsk fylkesregjering ... 27
5.4 Avtalen med Oulu by og rådet for Ouluregionen ... 28
5.5 Avtalen med Lapin Liitto ... 28
5.6 Avtalen med Norrbotten läns landsting ... 28

6 NORD-NORGES EUROPAKONTOR ... 30
6.1 Innledende om Nord-Norges Europakontor ... 30
6.2 Rammene for Europakontorets aktiviteter ... 31
6.3 Europakontorets aktiviteter og resultater ... 32
6.4 Rapportering av resultater og måloppnåelse ... 37

7 OPPSUMMERING ... 39

8 HØRING ... 40

9 REFERANSER ... 41

10 VEDLEGG ... 42

1 BAKGRUNN OG BESTILLING

I Troms fylkeskommunes plan for forvaltningsrevisjon for 2016 – 2020 er «*Fylkeskommunens internasjonale arbeid*» satt opp på fjerdeplass over prioriterte forvaltningsrevisjonsprosjekter. Kontrollutvalget vedtok i møte 19.6.2017, under sak 38/17, å bestille en kartlegging av fylkeskommunens internasjonale arbeid. Utvalget vedtok KomRev NORDs overordnede prosjektskisse i møte 11.9.2017, under sak 47/17. Kontrollutvalgets formål med prosjektet er å skaffe informasjon om Troms fylkeskommunes internasjonale arbeid, herunder hvilke avtaleforhold, aktiviteter og rapporteringsrutiner som kjennetegner virksomheten.

2 TEMAER

På bakgrunn av kontrollutvalgets bestilling belyser vi gjennom denne kartleggingen:

1. **Hvordan arbeider internasjonal avdeling i fylkesadministrasjonen for å iverksette politisk vedtatte mål for det internasjonale arbeidet, og på hvilken måte rapporteres det på resultat- og måloppnåelse?**

2. **Hvilke bilaterale samarbeidsavtaler har Troms fylkeskommune?**

3. **Hvilke aktiviteter og eventuelle resultater er generert i og gjennom Nord-Norges Europakontor?**

Tema 1: Internasjonal avdelings arbeid opp mot fylkeskommunens politisk vedtatte mål

Utgangspunktet for Troms fylkeskommunes internasjonale engasjement er fylkets geografiske plassering i nordområdene. *Arktis og nordområdene* ligger mellom polarsirkelen og Nordpolen. Med Arktis menes sjø- og landterritoriene til Norge, Canada, Danmark (inkludert Grønland og Færøyene), Finland, Island, Russland, Sverige og USA. Arktis omfatter blant annet Barentsregionen. *Barentsregionen* består av fylker i Norge, Russland, Finland og Sverige. Landene i disse områdene har felles utfordringer og muligheter med bakgrunn i naturressurser, kaldt klima, spredt bosetting og lange avstander. *Nordkalotten* er de deler av Norge, Sverige og Finland som ligger nord for polarsirkelen, og vil si Nordland, Troms og Finnmark og Norrbottens län i Sverige og Lapin lääni i Finland.

Troms fylkeskommunes internasjonale arbeid har forankring i *Fylkesplan for Troms 2014-2025*, og det fremkommer i denne at nordområdene er et strategisk satsingsområde der hovedmålet er å *«være koblet på den nasjonale nordområdepolitikken og gi denne et regionalt uttrykk, der nærings-, infrastruktur- og kompetanseutvikling i Troms understøtter vårt bidrag til å sikre velferd og utvikling i Norge»*.

Målet med det internasjonale arbeidet er å bidra til større politisk medvirkning i spørsmål av internasjonal karakter som berører Troms. Det gjelder fire prinsipper for det internasjonale arbeidet;

- Internasjonalt arbeid er en integrert del av fylkeskommunens arbeid
- Fylkeskommunen skal være synlig og aktivt til stede på de prioriterte arenaene
- Deltakelsen på de ulike arenaene skal være koordinert og sees i sammenheng

- Barentssamarbeidet inkludert Nordkalotten, og europasamarbeidet er fylkeskommunes hovedfokusområder

Det internasjonale arbeidet kan sies å være rettet inn mot to hovedområder: **Barentsregionen**, herunder Nordkalotten, og **EU/EØS**.

I fylkesplanen heter det at det skal arbeides for *«å kople Barentssamarbeidet sterkere mot utviklingen i EU og arbeidet innenfor arktisk råd, med sikte på et helhetlig perspektiv på nærings- og kompetanseutvikling i nord»*.

Samarbeid med Kina inngår ikke i gjeldende fylkesplan, men fra og med 2016 har det vært økende interesse for norsk-kinesisk samarbeid. Fylkestinget ga i sak 92/17 fylkesrådet fullmakt til å arbeide videre med å avklare potensialet for samarbeid med kinesiske regioner.

Fylkeskommunens internasjonale strategi omfatter *hele* fylkeskommunen. Troms fylkeskommune har følgende fem strategier for det internasjonale arbeidet:

1. Samarbeide internasjonalt for å løse felles regionale utfordringer og utnytte felles muligheter
2. Påvirke rammevilkårene for utviklingen i Troms fylke
3. Mobilisere aktører i Troms til deltakelse i internasjonale prosjekter
4. Øke den internasjonale kompetansen
5. Fremme miljøene i Troms og de mulighetene fylket representerer

I tekstboksen på neste side fremkommer det hvordan Troms fylkeskommune skal jobbe for å oppnå de fem strategiene.

Strategier

1. **Samarbeide internasjonalt for å løse felles regionale utfordringer og utnytte felles muligheter ved å**
   - Bidra til videreutvikling av folk-til-folk-samarbeidet og styrke felles kultur og identitet på tvers av landegrensene i nord
   - Forbedre transportforbindelser og transportknutepunkt i nordområdene
   - Videreutvikle dialog og samarbeid med folkevalgt regionalt politisk nivå i de russiske barentsfylkene for å sikre og styrke det regionale samarbeide innenfor blant annet helse, kultur, utdanning, samferdsel, FoU, næring, ungdoms- og urfolksspørsmål
   - Styrke næringssamarbeid for bærekraftig utnyttelse av ressursene i nord
   - Synliggjøre kompetanse- og kunnskapsinstitusjonene i nordområdene slik at de benyttes for å sikre en bærekraftig utvikling i nord
2. **Påvirke rammevilkårene for utviklingen i Troms fylke ved å**
   - Påvirke EUs politikk av relevans for utviklingen i Troms og nordområdene, herunder EUs regionalpolitikk, arktiske politikk og næringspolitikk
   - Sikre en fortsatt forståelse i EU for de nordlige regionenes permanente utfordringer og forutsetningene som ligger til grunn for regional verdiskapning
   - Bidra i arbeidet med å koordinere og styrke den strategiske bruken av EUs økonomiske virkemidler rettet inn mot Arktis og med det sikre at programmene i større grad bidrar til verdiskapning i Troms
   - Benytte politiske prosesser i EU som drivkraft for utviklingsarbeidet i nord og se Troms fylkeskommunes strategier og satsinger i sammenheng med EUs politikk
   - Synliggjøre behovet for regional forankring av arbeidet i Arktisk råd med sikte på å styrke den regionale deltakelsen og representasjonen i rådet
3. **Mobilisere aktører i Troms til deltakelse i internasjonale prosjekter ved å**
   - Styrke veilednings- og informasjonsarbeidet ovenfor kommuner, utdanningsinstitusjonene og andre offentlige institusjoner, næringsliv og kulturaktører slik at de benytter mulighetene for samarbeid og finansiering innenfor Interreg-program og andre EU-program
   - Koordinere og se fylkeskommunens egne virkemidler og internasjonale programmer i sammenheng for å realisere viktige strategiske satsninger og prosjekter i Troms
4. **Øke den internasjonale kompetansen ved å**
   - Styrke EU-kompetansen og videreformidle informasjon om utviklingen i EU slik at mulighetene innenfor det indre europeiske markedet i større grad utnyttes
   - Videreutvikle kulturforståelse og fag- og språkkompetanse gjennom internasjonalt arbeid innenfor utdanningssektoren
   - Sikre at nærings- og samfunnsliv får dekket nødvendig fag- og kunnskapsbehov
5. **Fremme miljøene i Troms og de mulighetene fylket representerer ved å**
   - Legge til rette for møteplasser og arenaer i regionen innenfor næring, reiseliv, forskning, kultur og urfolksspørsmål. En sentral oppgave er å fremme Tromsø som arktisk hovedstad
   - Bidra til at Arctic Frontiers utgjør en hub for arktisk forskningsformidling og en samarbeidsstruktur mellom forvaltning, politikk, næring og det sivile samfunn for diskusjoner om en bærekraftig utvikling i Arktis. Det skal legges til rette for en gjensidig forsterkning av Arctic Frontiers og Europakontorets arbeid med EUs arktiske politikk
   - Legge til rette for store satsinger og investeringsmuligheter i nordområdene/Arktis, som blant annet den planlagte fiberkabelen gjennom Nordøstpassasjen, kommer Troms til gode
   - Bidra til at fylkets aktører fremstår som attraktive samarbeidspartnere, særlig med tanke på EUs forskningsprogram, kulturprogram og utdanningsprogram
   - Tiltrekke investeringsvillig kapital til fylket og legge til rette for økt eksport av varer og tjenester

Fylkestinget i Troms har også vedtatt at det skal være såkalte *hovedverktøy* og *arenaer* for det internasjonale arbeidet. Hovedverktøyene og arenaene er Barents Regionråd, Barentssekretariatet, Nordkalottrådet, bilaterale avtaler, Nord-Norges Europakontor og internasjonale programmer.

Denne kartleggingen omhandler hvordan *internasjonal avdeling* arbeider. Avdelingen er direkte underlagt stabssjefen og har egen avdelingsleder.

Under kartleggingens første tema redegjør vi for hvordan internasjonal avdeling arbeider med de hovedverktøy og på de arenaer som gjelder for det internasjonale arbeidet. Vi redegjør for hvordan avdelingen operasjonaliserer strategien og arbeider for å oppnå målene samt rapporterer dette arbeidet.

Tema 2: Bilaterale samarbeidsavtaler

Med *bilateral samarbeidsavtale* menes en avtale som gjelder for to parter hvor det ikke utledes konkrete rettigheter eller plikter. Troms fylkeskommunes bilaterale samarbeidsavtaler er en forlengelse av fylkets internasjonale engasjement i Barentsregionen. Avtalene skal fungere som en *døråpner for regionalt samarbeid og grenseoverskridende prosjekter*. Tema 2 besvarer vi gjennom en kartlegging av innholdet i hver av avtalene; hvilke aktiviteter og eventuelle resultater avtalene har generert og hvilke kostnader som er forbundet med avtalene.

Tema 3: Nord-Norges Europakontor

Nord-Norges Europakontor er et regionalt kontor i Brussel som arbeider for nordnorske interesser. Europakontoret eies av Troms fylkeskommune samt Nordland og Finnmark fylkeskommuner. I denne delen av kartleggingen redegjør vi for Europakontorets arbeidsoppgaver og resultater av arbeidet.

3 METODE, DATAMATERIALE OG AVGRENSING

3.1 Metode og datamateriale

Datamaterialet vi legger til grunn i denne rapporten, er innhentet gjennom dokumentanalyse, e-postkorrespondanse og intervjuer.

Tema 1: Internasjonal avdelings arbeid opp mot fylkeskommunens politisk vedtatte mål

Politiske mål for det internasjonale arbeidet står i «Fylkesplan for Troms 2014-2025», vedtatt av fylkestinget i sak 57/14 i møte 14.10.2014. For at fylkeskommunen skal oppnå den overordnede målsetningen er det vedtatt prinsipper og strategier for arbeidet. De strategiske retningslinjene ble vedtatt av fylkestinget i sak 63/14, i møte 14.10.2014. Disse ble presentert i saksfremlegget med tittelen «gjennomgang og status internasjonalt arbeid Troms fylkeskommune» hvor det også var informasjon om blant annet de internasjonale arenaene og fylkeskommunens strategiske verktøy. I våre fremstillinger av hvordan internasjonal avdeling arbeider tar vi derfor utgangspunkt i føringene som fylkestinget har satt for det internasjonale arbeidet gjennom vedtak i de ovennevnte sakene.

Våre beskrivelser av hvordan internasjonal avdeling arbeider baserer seg på opplysninger fra stabssjef Stein Ovesen, leder for internasjonal avdeling Bente Knudsen Helland, spesialrådgiver Marthe Kristin Svensson og norsk koordinator for Interreg Nord Ian Jawahir. Vi baserer oss også på opplysninger i årsberetninger og informasjon på Troms fylkeskommunes nettsider.

Vi benytter også informasjon fra nettstedene til blant annet Regjeringen, Barentssekretariatet, Europakontoret samt nettstedene til de ulike programmene og rådene som Troms fylkeskommune deltar i[1].

Tema 2: Bilaterale samarbeidsavtaler

Troms fylkeskommune har avtaler med følgende parter:

- Murmansk fylkesregjering
- Arkhangelsk fylkesregjering
- Region Norrbotten[2]
- «Memorandum of understanding» mellom Oulu by, rådet for Ouluregionen, Tromsø kommune, og Troms fylkeskommune.

Avtalene ligger til grunn for våre beskrivelser under tema 2.

Våre beskrivelser bygger også på informasjon hentet fra Troms fylkeskommunes nettsider og informasjon på nettsidene til samarbeidspartene. Vi har også innhentet muntlige opplysninger fra stabssjef, leder for internasjonal avdeling, controller Kari Mette Aaseth, spesialrådgiver Internasjonal avdeling Marthe Kristin Svendsson og Ian Jawahir.

[1] Dette er blant annet Nordkalottrådet, Arktisk råd og EUs interreg-programmer
[2] Tidligere Norrbottens läns landsting, Finsk Lappland

Tema 3: Nord-Norges Europakontor

Til grunn for våre beskrivelser av Nord-Norges Europakontor ligger de dokumentene som angir målet og arbeidsoppgavene til Europakontoret;

- Samarbeidsavtale for Nord-Norges Europakontor og dets styringsorganer av desember 2016 (behandlet av fylkestinget i sak 27/17)
- Nord-Norges Europakontor sin strategiplan 2017-2020
- Bestillingsbrev til Nord-Norges Europakontor 2017
- Avtalene mellom Nord-Norges Europakontor og hver av samarbeidspartnerne Helgeland regionråd, Tromsø kommune, Nord Universitet, UiT Norges arktiske universitet, Norges Råfisklag, Salten regionråd

Vi har også benyttet opplysninger om Europakontorets virksomhet som fremkommer i «Evalueringsrapport Nord-Norges Europakontor», jf. fylkestingets vedtak i sak 63/14 pkt. 4 og Europakontorets styrevedtak 4.6.2015. Andre skriftlige opplysninger som ligger til grunn for våre kartlegginger under tema 3, er informasjon på nettsidene til Europakontoret, fylkeskommunen og til aktører som Europakontoret samarbeider med.

Vi baserer videre beskrivelsene våre under tema 3 på muntlig informasjon vi har fått fra Europakontorets direktør Nils Kristian Sørheim Nilsen og spesialrådgiver Torjus Kleiven Kandal. Vi benytter også informasjon fra stabssjef og leder for internasjonal avdeling i fylkeskommunen.

3.2 Gyldighet og pålitelighet

Revisors data skal være gyldige og pålitelige. Med gyldige data menes at dataene som samles inn i undersøkelsen, skal utgjøre et relevant og tilstrekkelig grunnlag for å besvare kartleggingens temaer. Med pålitelige data menes at dataene skal være mest mulig nøyaktige.

Revisor anser det skriftlige datamaterialet som relevant og tilstrekkelig for å kunne gi redegjørelser innenfor kartleggingens tema. Videre anser vi våre informanter som å utgjøre et relevant og tilstrekkelig utvalg av kilder til muntlig informasjon i lys av kartleggingens tema. Vi legger vekt på at vi har fått opplysninger fra ansatte i ledende stillinger med ansvar og oppgaver innenfor de temaene som kartleggingen gjelder.

Revisor har vurdert eventuelle feilkilder i det innsamlede datamaterialet. Vi har sammenliknet de ulike typene data med hverandre for å avdekke eventuelle motsetninger i opplysninger som fremkommer i dem. I tillegg har vi framlagt datamaterialet for informantene. På bakgrunn av forannevnte vurderinger, sammenlikninger og verifiseringer, forutsetter revisjonen at det ikke er vesentlige feil i datamaterialet som presenteres i rapporten. Vi presiserer at rapporten ikke er en uttømmende oversikt over fylkeskommunens internasjonale engasjement og arbeid.

Vi har ingen holdepunkter for å anta at det er vesentlige feil i de opplysningene vi har innhentet og mottatt fra fylkeskommunen i forbindelse med våre undersøkelser, verken i dokumentasjonen eller de muntlige beskrivelsene.

Gyldigheten og påliteligheten i det presenterte datamaterialet er også søkt sikret gjennom revisjonens interne kvalitetssikringssystem.

3.3 Avgrensninger

Nordområdene er Regjeringens viktigste strategiske ansvarsområde. Norge vil opprettholde Arktis som en fredelig og stabil region, basert på internasjonalt samarbeid og respekt for folkerettslige prinsipper. Regjeringen vil også utvikle Nord-Norge til en av landets mest skapende og bærekraftige regioner. Nordområdestrategien omhandler internasjonalt samarbeid, næringsutvikling, kunnskap, infrastruktur, miljøvern, sikkerhet og beredskap. Troms fylkeskommune har lang tradisjon for internasjonalt arbeid. Internasjonalt engasjement er en del av fylkeskommunens oppdrag som regional samfunnsutvikler. Gjeldende mål og strategier er i fylkesplan 2014-2025. Vi har funnet det hensiktsmessig å knytte framstillingen til gjeldende planperiode, og våre beskrivelser tar derfor utgangspunkt i tidsperioden fra og med 2014.

Fylkesplanen med handlingsprogram og fylkestingets strategiske retningslinjer for internasjonalt arbeid er formulert på et nokså overordnet og generelt nivå. Revisor gjør ikke vurderinger av om mål oppnås eller hensiktsmessigheten av det arbeidet som gjøres for å oppnå mål. Den internasjonale strategien omfatter hele fylkeskommunen. Vår kartlegging omhandler imidlertid kun hvordan den internasjonale avdelingen arbeider, jf. tema 1. Revisor har derfor ikke innhentet informasjon fra fylkeskommunens øvrige avdelinger. Vi presiserer at rapporten ikke gir en uttømmende beskrivelse av den internasjonale avdelingens internasjonale arbeid.

Troms fylkeskommunes internasjonale hovedverktøy og arenaer i det internasjonale arbeidet er Barents regionråd og Barentssekretariatet, Nordkalottrådet, bilaterale avtaler, Nord-Norges Europakontor og internasjonale programmer.

De bilaterale avtalene og Nord-Norges Europakontor redegjør vi for i egne kapitler i denne rapporten, jf. temaene 2 og 3. Øvrige verktøy presenteres i våre fremstillinger under tema 1 om fylkeskommunens internasjonale avdeling. Et viktig virkemiddel i satsingen i Barentsregionen er Barentssekretariatet IKS som fylkeskommunene eier sammen med Finnmark og Nordland fylkeskommuner. Vi har ikke gjort undersøkelser av Barentssekretariatets virksomhet i denne kartleggingen[3].

De bilaterale avtalene er en del av fylkeskommunens engasjement i Barentsregionen. Vi har ikke innhentet informasjon fra partene som fylkeskommunen har slike avtaler med.

Nord-Norges Europakontor er et virkemiddel i fylkeskommunens arbeid i EU og EØS. Europakontorets virksomhet styres av *selskapsavtalen*, en fireårig *strategiplan* og årlige *bestillingsbrev*. Våre beskrivelser under tema 3 knytter seg til gjeldende strategiplan (2017-2020) og til foregående års bestillingsbrev (2017). Revisor gjør ikke vurderinger av Europakontorets virksomhet.

[3] Fylkestinget behandlet 12.12.2017 KomRev NORDs rapport fra gjennomført selskapskontroll i Barentssekretariatet IKS

4 IVERKSETTING AV POLITISKE VEDTAK OG RAPPORTERING

Hvordan arbeider internasjonal avdeling i fylkesadministrasjonen for å iverksette politisk vedtatte mål for det internasjonale arbeidet, og på hvilken måte rapporteres det på resultat- og måloppnåelse?

4.1 Innledning

Stabssjefen har det overordnede samordningsansvaret og følger politikkutviklingen innenfor blant annet nordområdepolitikk og internasjonalt arbeid. Denne etaten består blant annet av internasjonal avdeling. Avdelingen ledes av Bente Knudsen Helland. Den internasjonale avdelingen har fem faste stillinger[4], men 4,5 stillingshjemler. De har en person i prosjektstilling.

Én stilling er viet Interreg Nord-programmet [5] som Troms fylkeskommune har forvalteransvar for og er det norske sekretariatet for. De øvrige fire ansatte arbeider med oppgaver knyttet til fylkeskommunens europasamarbeid, til Barents-/Russlandssamarbeidet og til Arktis/Barentssamarbeidet (inkludert Nordkalotten). Den sistnevnte stillingen har et særlig fokus på programmer og prosjektarbeid. Blant disse er det en person som fungerer som kontaktperson opp mot Nord-Norges Europakontor. Avdelingsleder samt tre av de ansatte (spesialrådgivere) deltar og/eller er medlem i ulike formelle internasjonale fora.

Det internasjonale arbeidet til Troms fylkeskommune skal være en integrert del av fylkeskommunens arbeid. De ulike fagetatene hos fylkeskommunen har ansvaret for det faglige innholdet i sine internasjonale aktiviteter. Leder for internasjonal avdeling opplyser at det foreligger en klar arbeidsfordeling internt i fylkeskommunen. Ved behov bidrar internasjonal avdeling overfor andre avdelinger med fagkompetanse. Kulturetaten, utdanningsetaten og samferdsels- og miljøetaten har egen kontaktperson i den internasjonale avdelingen. Leder for internasjonal avdeling opplyser at det er god dialog med etatene i det daglige arbeidet. Avdelingen tilrettelegger også faglig og praktisk for det politiske nivå.

[4] Avdelingsleder, tre ansatte med stillingsbenevnelse spesialrådgiver, én med stillingsbenevnelse prosjektleder/seniorrådgiver og en tolk/spesialrådgiver.

[5] EU-program som skal bidra til å forsterke det grenseoverskridende samarbeidet med den hensikt å styrke den økonomiske og sosiale utviklingen i perioden 2014-2020. Programområdet omfatter Nord-Norge, Nord-Finland, Nord-Sverige og Sápmi

4.2 Internasjonal avdelings arbeid opp mot politisk vedtatte mål

Den internasjonale avdelingen har tett kontakt med fylkesrådsleder som har internasjonalt arbeid i sin oppgaveportefølje. Leder for internasjonal avdeling deltar i faste ukentlige møter mellom etatsledelsen og fylkesrådsleder hvor aktuelle saker tas opp. I tillegg har avdelingen og enkeltmedarbeidere møter med fylkesrådsleder ved behov for avklaringer og statusoppdateringer innen deres spesifikke saksfelt.

Internasjonal avdeling utarbeider halvårsplaner med mål og oppgaver i den hensikt å oppnå/etterleve fylkeskommunens overordnede strategi. I halvårsplanene blir det nedfelt hva avdelingen skal gjøre fremover og arbeidsoppgaver fordeles internt. Planene blir tatt opp til revidering hvert halvår for å sikre at de er i samsvar med strategien og at avdelingen jobber i tråd med denne, opplyser leder for internasjonal avdeling. Ved utarbeidelsen av halvårsplanene velger avdelingen tre saksfelt innenfor rammen av strategiene som skal ha et ekstra fokus for hvert kalenderår.

Leder for internasjonal avdeling understreker at øvrig arbeid for avdelingen går sin gang parallelt med de valgte saksfeltene. Politisk ledelse kommer også underveis med ad hoc- og andre typer bestillinger/oppgaver innenfor det internasjonale saksfeltet, enten direkte eller via stabssjefen, som krever håndtering fra avdelingens side. Avdelingen bistår også fylkesrådsleder, fylkesrådet og øvrige politikere ved behov med rådgivning[6] i forbindelse med deltakelse på internasjonale møter, konferanser og komitéreiser innen- og utenlands samt andre typer henvendelser. Avdelingen utarbeider også innspill som benyttes av Europakontoret i deres virksomhet i og opp mot EU, samt innspill med relevans for EU-programmene og Barentssamarbeidet.

Troms fylkeskommunes deltakelse i internasjonale programmer innebærer at internasjonal avdeling har ansvar for å vurdere søknader og forvalte sentrale virkemidler. Avdelingen bidrar til å koordinere arbeidet med øvrige aktører internt og eksternt, og avdelingens eget arbeid er en integrert del av dette. Mange av avdelingens aktiviteter foregår derfor gjennom programmene, og fysiske møter mellom programdeltakerne foregår to til tre ganger i året. Både stabssjefen og leder ved internasjonal avdeling opplyser at EU-programmene stadig blir en viktigere finansieringskilde for å kunne sette i gang gode tiltak.

Gjennom regionreformen er fylkeskommunen tillagt en enda sterkere samfunnsutviklerrolle der Troms og Finnmark står i en særstilling som følge av fylkets plassering i og kompetanse om nordområdene og Arktis. Om lag halvparten av midlene i tilskuddsordningen Arktis 2030[7] som i dag forvaltes av Utenriksdepartementet, overføres til Troms og Finnmark fylkeskommune[8]. Fylkeskommunens involvering i planleggingen av gjennomføringen av møter i Arktisk Råd sikres/styrkes og tydeliggjøres gjennom utarbeidelse av målsetninger, regler og rutiner for samarbeidet mellom aktørene. Det skal etableres et sekretariat for Regionalt nordområdeforum i Vadsø.[9]

I det følgende er informasjon om hvordan den internasjonale avdelingen arbeider på de arenaene og opp mot de hovedverktøyene som gjelder for det internasjonale engasjementet til Troms fylkeskommune.

---

[6] Herunder i forbindelse med utarbeidelse av program, taler, fagnotater m.m.

[7] Arktis 2030 er et av regjeringens viktigste utenrikspolitiske virkemidler for oppfølging av nordområdepolitikken. Tilskuddsordningen skal bidra til å fremme norske interesser og Norges posisjon som en ansvarlig aktør i nord. Tiltak som bidrar til å styrke kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig ressursforvaltning i havområdene rundt Arktis er prioritert, jf. Meld St. 6 (2018-2019)

[8] I nært samarbeid med Nordland fylkeskommune

[9] Jf. Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner*

4.3 Barentsregionen og Nordkalotten

4.3.1 Barents Regionråd, Barentssekretariatet og Nordkalottrådet

Fylkeskommunen skal, ifølge strategien for det internasjonale arbeidet, bidra til videreutvikling av folk-til-folk-samarbeidet og styrke felles kultur og identitet på tvers av landegrensene i nord.

Innenfor Barentssamarbeidet er blant annet *Barents regionråd* et verktøy for dialog og samarbeid med russisk side. Barents Regionråd består av 14 fylker fra de nordligste delene av Finland, Norge, Sverige og Nordvest-Russland. Fylkesrådsleder er medlem. Internasjonal avdeling v/leder bistår politiske ledelse i deltakelsen i rådet. Internasjonal avdeling v/leder er også med i *Barents Regionkomite*. Regionkomiteen forbereder møtene i Barents Regionråd, og har ansvar for å drive arbeidet fremover mellom møtene i regionrådet. Komiteen lager blant annet utkast til Barentsprogram[10], som senere vedtas av Barents Regionråd. I årsberetningen for Troms fylkeskommune for 2017 rapporteres det om at fylkeskommunen deltok i de formelle organene innenfor Barentssamarbeidet med særlig fokus på utforming av nytt Barentsprogram for 2019-2023.

Barentssekretariatet IKS eies av de tre nordligste fylkene i Norge. Sekretariatet skal bistå eierne i deres arbeid med å utvikle og styrke sine relasjoner til russiske regioner med et hovedfokus på Barentsregionen. Selskapets formål er: *«Barentssekretariatet er et ikke-kommersielt selskap som skal bidra til tillitsbygging og grenseoverskridende kontakt med Russland, Sverige og Finland i nord. Barentssekretariatet skal bistå sine eiere i deres arbeid med å utvikle og styrke sine relasjoner til russiske regioner, med et hovedfokus på Barentsregionen. Sekretariatet skal fremme og finansiere samarbeidsprosjekter, hovedsakelig med norske og russiske deltakere. Sekretariatet er også et kompetansesenter for norsk- russiske relasjoner og for grenseregionalt samarbeid»*.

I Barentssekretariatet bidrar Internasjonal avdeling v/leder gjennom å være bisitter for fylkesrådsleder i møter i Barentssekretariatets representantskap. Avdelingsleder bidrar også gjennom styrearbeid. Disse oppgavene/rollene innebærer blant annet at fylkeskommunen er med på å ta strategiske avgjørelser vedrørende selve selskapet og at fylkeskommunen er med på å vurdere søknader om midler til norsk-russiske samarbeidsprosjekter. Leder for internasjonal avdeling viser til at samarbeidet med sekretariatet er viktig i seg selv med tanke på gjensidig kompetanseutnyttig/informasjonsutveksling og også for å realisere viktige norsk-russiske prosjekter for aktører i Troms.

Nordkalottrådet er et politisk samarbeidsorgan for regionale utviklingsmyndigheter i de nordlige delene av Norge, Finland og Sverige. Rådet finansierer også en del prosjekter innenfor folk-til-folk-samarbeid og næringslivsprosjekter. Nordkalottrådet har ansvaret for grensetjenestekontorene i Haparanda og Skibotn. Målet for grensetjenestekontorene er å hjelpe og veilede innbyggere og organisasjoner som opplever grensehindre. Internasjonal avdeling bidrar i den saksforberedende gruppen under Nordkalottrådet. Avdelingen bistår politisk ledelse i deltakelsen i rådet.

4.3.2 Samarbeidsavtaler

Internasjonale bilaterale avtaler er blant verktøyene Troms fylkeskommune har for å fremme dialog og samarbeid med naboregioner i nord. Fylkeskommunen har syv internasjonale bilaterale samarbeidsavtaler med regionalt politisk nivå i andre barentsfylker: Murmansk fylkesregjering, Arkhangelsk fylkesregjering, Region Norbotten, Nordre Osterbotten og Oulu kommune og Lapin Liitto. Avtalene med Komi og Karelen (Russland) er vennskapsavtaler. Store avstander og kronglete

[10] Rammeverket for det internasjonale barentssamarbeidet

reiseveier har gjort at det er svært få Troms-aktører som er involvert i samarbeid med Komi og Karelen, men Karelen har tatt initiativ til å drøfte fornyelse av avtalen. Det er forståelse fra karelsk side for at dette spørsmålet utsettes til etter at sammenslåingen med Finnmark er gjennomført.

Stabssjefen/internasjonal avdeling har det overordnede administrative ansvaret for å koordinere arbeidet med å lage avtaleutkast til de bilaterale avtalene. Aktuelle fagetater hos fylkeskommunen involveres i utformingen av avtaleutkastet. Internasjonal avdeling utarbeider et utkast til avtale som sendes til hver av etatssjefene. Deretter gjennomgås avtalen med fylkesrådsleder før den legges frem for fylkesrådet til politisk behandling og godkjenning før signering. Fylkestinget har gitt fylkesrådet fullmakt til å undertegne bilaterale samarbeidsavtaler med andre fylker[11].

Stabssjefen opplyser at de gjeldende avtalene fornyes og oppdateres jevnlig i takt med samfunnsutviklingen og partenes interesser. Samarbeidsavtalene bygger på de prioriterte satsningsområdene til fagetatene. Internasjonal avdeling jobber for å innlemme og styrke internasjonale aktiviteter som fylket allerede gjør, i avtalene. Stabssjefen informerer om at det har vært utvikling i avtalenes utforming. De første avtalene var utformet på et mer generelt nivå og hovedhensikten var å holde kontakten på et politisk nivå. Etter hvert har imidlertid partene fått et gjensidig ønske om å ha mer konkrete avtaler.

Stabssjefen er administrativt kontaktpunkt for samarbeidsfylkene i spørsmål knyttet til avtalene. Internasjonal avdelings dialog opp mot avtalepartene er jevn og etter behov, ifølge internasjonal avdeling. Troms fylkeskommune møter avtaleparter på allerede etablerte arenaer og avtalene er alltid tema i den forbindelse.

Fylkestinget vedtok i sak 33/09 at Troms fylkeskommunes internasjonale bilaterale samarbeidsavtaler skal legges frem for fylkestinget som en orienteringssak. I 2010 ble det fremlagt informasjon til fylkestinget om tre reviderte avtaler[12]. I perioden 2013-2018 har det blitt inngått syv avtaler. Det har ikke blitt fremlagt sak for fylkestinget i forbindelse med inngåelse av disse avtalene. Fylkestinget fikk i møte 11.12.2018, i sak 109/18, en orientering om avtalene som var inngått i den nevnte tidsperioden. Leder for internasjonal avdeling opplyser at det er hensiktsmessig å presentere flere avtaler samtidig når disse blir lagt frem for fylkestinget. På den måten kan avtalene ses i sammenheng med hverandre og i et helhetlig perspektiv samt at det blir lettere å få i gang en god debatt om avtalene.

Innholdet i de bilaterale avtalene redegjøres for i rapportens kapittel 5.

4.3.3 Urbane Arktis

Fylkesrådet tok i februar 2017 initiativ til opprettelsen av Urbane Arktis[13]. Dette programmet skal bidra til å oppfylle det overordnede målet for Troms fylkeskommunes internasjonale arbeid samt flere av fylkeskommunens strategier for det internasjonale arbeidet. Formålet med utviklingsprogrammet er å posisjonere og utvikle Troms og Tromsø internasjonalt som en sterk politisk, økonomisk og kunnskapsbasert region i Arktis. Programmet skal:

- Legge til rette for en felles innsats for å profilere Tromsø og regionen i det sirkumpolare Arktis

[11] Jf. gjeldende reglement for fylkesrådet § 22, vedtatt av fylkestinget 101/16
[12] Avtalene med Republikken Karelen, Norrbotten läns landsting og Republikken Karelen for 2010-2012, jf. fremlegg i fylkestingets sak 109/18
[13] Jf. fylkesrådets vedtak i sak 60/17, i møte 28.2.2017

- Samle sentrale regionale aktører i Troms og på Svalbard – slik at en i et strategisk partnerskap arbeider mot felles mål og tiltak for å utvikle regionen
- Legge til rette for utviklingsprosjekter som søker finansiering, nasjonalt og internasjonalt

Programmets resultatmål er at:

- Tromsø og Troms skal bli en selvfølgelig høringspart i arktiske spørsmål
- Tromsø skal være kjent som den arktiske hovedstaden
- Tromsø skal være et internasjonalt møtested for konferanser og arrangement
- Aktører fra Tromsø skal være en selvfølgelig partner i nasjonale og internasjonale programmer
- Ett smart city prosjekt
- Troms utdanner og tiltrekker seg kompetent arbeidskraft som svarer til arbeidsmarkedets behov
- Koble Tromsø tettere på det sirkumpolare Arktis – knytte kontakter og nettverk utover våre/fylkets tradisjonelle samarbeidsparter

I rammen av Urbane Arktis-programmet jobbes det også systematisk med «Smart Cities» og regiontematikken. Målet med å gjøre byene og tettstedene mer attraktive, robuste og komfortable står høyt på agendaen i hele Europa. Internasjonal avdeling holder på å bygge kompetanse på feltet, og denne formidles til aktører i regionen gjennom egne seminarer, deltakelse på ulike møtearenaer i regionen og gjennom individuell veiledning.

Fokus på Arktis har vært blant den internasjonale avdelingens mål for 2017 og 2018. For 2017 og 2018 har dette programmet vært blant de områder den internasjonale avdelingen ifølge halvårsplanene har prioritert. For 2017 var målet å skape konkrete rammer prosjektet kunne utvikle seg innenfor (koordinere/involvere aktører) og å være synlig og aktivt til stede på arktiske konferanser/møter, som for eksempel Arctic Frontiers, Arctic Circle, Arctic Futures Symposium, Arctic Stakeholder Forum og Arctic Territory of Dialogue. Også i 2018 var utvikling av Urbane Arktis-programmet en av målsetningene for den internasjonale avdelingen.

I årsberetningen for 2017 fremkommer det at det gjennom *Urbane Arktis-programmet* og relevante internasjonale arenaer arbeides for å fremme Troms som en sentral regional aktør i Arktis.

Under Urbane Arktisk- paraplyen er Arktisk Forum etablert, og her deltar sentrale aktører i Troms som Uit Norges arktiske universitet, Lenvik, Tromsø og Harstad kommuner, Longyearbyen lokalstyre, Festspillene i Nord-Norge, Riddu Riddu-festivalen, NHO og LO. Dette utgjør en arena for å diskutere nordområdepolitikk og arktisk, som medfører at fylkeskommunens innspill opp mot blant annet EU og Barents Regionråd får en sterkere forankring. Forumet benyttes også blant annet til å utnytte hverandres nettverk og kontakter i et øst-vest perspektiv, koble på partnere og arbeide for finansiering.

4.4 EU og Europa

4.4.1 Nord-Norges Europakontor

Fylkeskommunens strategi er blant annet å påvirke rammevilkårene for utviklingen i Troms fylke. Nord-Norges Europakontor har en rolle i å fange opp EU-politikk som er av betydning for nord.

De tre fylkeskommunene i nord lager felles årlige bestillingsbrev, hvor det fastsettes hva europakontoret skal arbeide med det påfølgende året.

Det er en rolle- og ansvarsfordeling mellom Troms fylkeskommune og Nord-Norges Europakontor. Europakontoret har systemkunnskapen og fagkompetansen om strukturene i EU og hva som til enhver tid er på den politiske agendaen i EU og hvilke programmer/finansieringsmuligheter som er i EU, samt at de har kontaktnettverket i Brussel. Troms fylkeskommune, og særlig den internasjonale avdelingen, har fagkompetansen om fylkeskommunens posisjon vedrørende sakene som er i EU; regionalpolitikk, arktisk politikk, samferdselsspørsmål etc. Det er fylkeskommunen som må bringe dette inn til Europakontoret og det er fylkeskommunen som lager de politiske innspillene. Troms fylkeskommunens kontaktperson for Europakontoret er ansatt ved Internasjonal avdeling (spesialrådgiver) og følger opp og forankrer arbeid internt og overfor kontoret. Spesialrådgiveren er bisitter for fylkesrådsleder i styremøter i Nord-Norges Europakontor.

Den internasjonale avdelingen samarbeider også med Europakontoret i forbindelse med arrangementer, konferanser, seminaruker som Europakontoret arrangerer i Brussel. Den internasjonale avdelingen og Europakontoret er til stede på mange av de samme arenaene, konferansene og møteplassene slik som for eksempel *Arctic Frontiers* og *Arctic Stakeholder Forum*. Også ansatte fra andre avdelinger eller politisk ledelse holder innlegg og er med i diskusjoner i for eksempel EU-kommisjonen.

Arctic Stakeholder Forum er en møteplass også for EUs institusjoner og regionale aktører for å diskutere investeringsbehov i Arktis og hvordan en kan bedre koordinere virkemiddelordningene i Arktis. Fylkeskommunen opplyser at det derfor er viktig at regionale myndigheter, både politisk og administrativt er til stede på disse forumene, slik at de direkte er med i diskusjonene, i og med at regionalt nivå er både virkemiddelforvalter og representerer et nivå som har nær kjennskap til investeringsbehovene i regionen.

Arctic Frontiers er en årlig konferanse i Tromsø, en møteplass for regionale og nasjonale beslutningstakere, næringsliv og forskning. Tematikken er bred, innenfor det arktiske perspektivet og har en rekke seminarer, workshops og sideevents. Troms fylkeskommune er en av hovedpartnerne til konferansen og er den største økonomiske bidragsyteren til konferansen. I tillegg har Arctic Frontiers og fylkeskommunen et nært samarbeid om en rekke tiltak utenfor konferansen, blant annet innenfor Urbane Arktis.

4.4.2 NSPA – Nettverket for Northern Sparsely populated Areas

NSPA- nettverket ble opprettet i den hensikt å påvirke EU-politikken, og Nord-Norges Europakontor var med på opprettelsen. I samarbeidsnettverket er 14 regioner i Norge, Sverige og Finland. Spesialrådgiver hos internasjonal avdeling er Troms fylkeskommunes kontaktperson overfor NSPA.

De tre nordnorske fylkeskommunene, Nord-Norges Europakontor og NSPA-nettverket tok i 2016 initiativ til å hente inn OECD for å utarbeide en rapport (Territorial Review) for å se på mulighetene for vekst og samarbeid i de nordligste fylkene, og innenfor NSPA-området. OECD har stor påvirkningskraft på EU gjennom at de gir politiske anbefalinger. Formålet med rapporten var å kunne bruke den opp mot EU, i argumentasjonen for incentivordninger og en stedsbasert politikk for de nordlige og spredt befolkede områdene. I tillegg er rapporten benyttet opp mot nasjonale myndigheter, både i regionreformprosessen og opp mot regjeringens nordområdepolitikk. Rapporten ble ferdigstilt våren 2017. I tillegg til bruk i henhold til ovennevnte formål, brukes rapporten av Troms fylkeskommune i egen plan- og strategiprosess og opp mot departementene. Troms fylkeskommune tilrettela for de involverte i utarbeidelse av rapporten og leverte også mye datamateriale for utarbeidelse av rapporten. Fylkesrådet ga fylkestinget orientering om OECD-

studien i sak 56/17, 13.6.2017. Det ble da rapportert om at OECD-rapporten gir tyngde i fylkeskommunens argumenter om nødvendigheten av politiske og økonomiske insentiver for å fremme regional utvikling. Rapporten skal brukes til:

- Synliggjøre nødvendigheten av regionale støtteordninger som tilrettelegger for næringsutvikling og sikrer landsdelen nødvendig kompetanse og arbeidskraft
- Synliggjøre mulighetene og utfordringene knyttet til økonomisk utvikling i Arktis
- Understreke behovet for infrastruktur i nord
- Understreke det regionale nivås rolle som samfunnsutvikler og behovet for en stedsbasert politikk
- Få til et bedre samarbeid mellom regionalt nivå og nasjonale myndigheter for å sikre vekst, arbeidskraft og gode tjenestetilbud i landsdelen.

Via NSPA kommer fylkeskommunen med innspill til høringer og gjennom nettverket har fylkeskommunen jobbet opp mot EUs arktiske strategi og opp mot EU-delegasjonen i Brussel i spørsmål om regionalpolitikk. Den internasjonale avdelingen har sendt revisor fylkeskommunens innspill til konsultasjonsprosessen om EUs investeringer i Arktis, som et eksempel for å illustrere hvordan slike innspill legges opp. Det fremkommer i denne at innspillene baserer seg på Fylkesplan for Troms 2014-2025, øvrige regionale planer og strategier og gjeldende politiske prioriteringer. Innspillene baserer seg også på erfaringene fra Interreg nord-programmet.

4.5 Internasjonale programmer

Troms fylkeskommune er forvaltningsenhet og sekretariat for norske statsmidler til Interreg Nord-programmet. I inneværende programperiode dreier det seg om årlig 10 millioner kroner ut 2020. Formålet med programmet er å bidra til å forsterke det grenseoverskridende samarbeidet med den hensikt å styrke den økonomiske og sosiale utviklingen i perioden 2014-2020. Programområdet omfatter Nord-Norge, Nord-Finland, Nord-Sverige og Sápmi. Den internasjonale avdelingen ivaretar sekretariatsrollen som er tillagt Troms fylkeskommune. Som sekretariat gjør den internasjonale avdelingen vurderinger av søknader om midler til prosjekter med internasjonal aktivitet.[14] I tillegg følger den internasjonale avdelingen opp søkere fra start til mål i søknadsprosessen samt koordinerer opp mot de andre nordnorske fylkeskommunene og det finske og svenske sekretariatet. Den internasjonale avdelingen v/leder deltar også i styringskomiteen for programmet.

Andre EU-programmer hvor Troms fylkeskommune deltar, er NPA-programmet (Nordlig periferi og Arktisk- programmet) og Kolarctic. To ansatte i den internasjonale avdelingen er med i såkalte ekspertgrupper i disse programmene, og er med på å vurdere søknader. Et eksempel på et prosjekt under Interreg Nord er Visit Arctic Europe, som tilrettelegger for felles nettverksbygging og samarbeid innen reiseliv over grensene. På norsk side er fylkeskommunen med på å finansiere dette prosjektet sammen med Finnmark og Nordland fylkeskommuner (Finland og Sverige bidrar også).

Det finnes også EU-programmer som ikke har grenseoverskridende samarbeid som formål. Her har ikke Troms fylkeskommune noe forvaltningsansvar, men fylkeskommunen arbeider med å stimulere aktører i regionen til å ta i bruk disse midlene. Den internasjonale avdelingen bidrar med informasjon om programmene, veileder og henviser potensielle søkere til aktuelle aktører.

Internasjonal avdeling har som mål å årlig gjennomføre en informasjonsdag i Troms om mulighetene innenfor EUs programmer der disse sees i sammenheng med regionale virkemidler.

[14] Fremlegg til fylkesrådets sak 187/15

Internasjonal avdeling har over år hatt som mål å ha enten en årlig programdag eller få plass på konferanser fylkeskommunen arrangerer, med informasjon om de mulighetene EU-programmer innebærer. Internasjonal avdeling videreformidler også informasjon om kurstilbud som KS, de norsk-finsk-svenske europakontorene og andre har i Brussel og i nord. Internasjonal avdeling deltar også selv på slike fora for å øke egen kompetanse og for å utvide nettverk for å bli bedre til å koble aktører.

Blant de tre målsetningene for internasjonal avdeling i 2017 var økt kompetanse på EU-programmer. I årsberetningen for 2017 rapporteres det at internasjonal avdeling dette året gjennom Interreg Nord-programmet gjennomførte flere sekretariatsmøter, informasjonsmøter og oppstartsmøter. Internasjonal avdeling behandlet 34 søknader i Interreg Nord- programmet og 12 søknader om regional medfinansiering fra EU- programmer. Troms fylkeskommune deltok på møter i den norske regionale ekspertgruppen i Kolarctic som behandlet 70 programsøknader.

Troms fylkeskommune har i forbindelse med innspill til EUs investeringsprioriteringer i Arktis redegjort for sine erfaringer med EU-programmene og hva som er ønskelig at prioriteres i den nye programperioden. Fylkeskommunen viste i den forbindelse blant annet til at transport og kommunikasjonsinfrastruktur er en utfordring i nord, både for person og varetransport, samt at dårlig øst-vest kommunikasjon er en flaskehals for det grenseoverskridende samarbeidet. Fylkeskommunen viser til at dårlige transportforbindelser gjør frakt av varer fra Nord-Norge ut på det europeiske markedet tidkrevende og kostbart og kan forringe kvaliteten, noe som i svært liten grad berøres av EU-programmene.

Andre forhold som ble påpekt av fylkeskommunen er at infrastrukturen må defineres, styrkes og videreutvikles i og for de nordlige områdene. Fiberinfrastruktur nevnes også som et annet viktig element for styrket grenseoverskridende samarbeid, innovasjon og næringsutvikling i Arktis. Videre at manglende transport- og kommunikasjonsinfrastruktur i regionen gjør det utfordrende å utvikle turistnæringen.

Fylkeskommunen viser til at folk-til-folk-samarbeid har blitt nedprioritert innenfor EUs programmer, og at dette vil kunne prege samarbeidet på andre områder.

5 BILATERALE SAMARBEIDSAVTALER

Hvilke internasjonale og/eller bilaterale samarbeidsavtaler har Troms fylkeskommune?

5.1 Troms fylkeskommunes bilaterale samarbeidsavtaler

Ifølge handlingsplanen i fylkesplanen 2014-2025 skal det bilaterale grenseoverskridende samarbeidet baseres på samarbeidsavtaler med sterkt næringsfokus. Fylkeskommunens bilaterale avtaler er en del av fylkeskommunens engasjement i Barentsregionen. I kapittel 4.3.2 ovenfor beskrev vi hvordan Troms fylkeskommune utarbeider avtalene og følger opp i avtaleperioden, samt rapporterer om de bilaterale avtalene. De bilaterale samarbeidsavtalene er ikke så omfattende og detaljerte at partene kan utlede konkrete rettigheter og forpliktelser. Avtalene er på et diplomatisk og overordnet nivå, og bakgrunnen er ønske om et godt samarbeid. Det er to parter som lager avtalene og avtalene kan som følge av lokale, regionale og politiske ønsker bli ganske forskjellige. Noen avtaler er på et mer overordnet nivå, mens andre ønsker å ha de litt mer konkrete. En konkret samarbeidsavtale er ifølge fylkeskommunes representanter en styrke i møtet med alle regionene det er ønskelig å samarbeide med. Samarbeidsavtalene åpner opp for politisk kontakt og er med på å åpne dører. Politikere kommer med en delegasjon, det avholdes møter hvor fagfolk og organisasjoner deltar, og det blir etablert kontakt. Det internasjonale og grenseoverskridende samarbeidet blir styrket og bekreftet ved å definere punktene i en avtale. På den måten er avtalene med på å danne gjensidig forpliktelse til samarbeid samt utvikling av felles forståelse.

Troms fylkeskommune har samarbeidsavtale med (dato i parentes er tidspunkt avtalene har vært gjeldende fra):

- Murmansk fylkesregjering (14.11.2016)
- Arkhangelsk fylkesregjering (2017)
- Region Norrbotten (24.1.2016)
- «Memorandum of understanding» mellom Oulu by, rådet for Ouluregionen, Tromsø kommune, og Troms fylkeskommune (8.9.2016)
- Lapin Liitto (Finsk Lappland) (24.5.2018)

Fylkeskommunens avtaler med *Fylkesregjeringen i Republikken Karelen* og *Fylkesregjeringen i Republikken Komi* har ikke blitt fornyet. For disse avtalene er det gjensidig forståelse mellom partene om at grunnlaget for mer omfattende samarbeid ikke var til stede; Geografisk avstand, kronglete reiseveier og få samarbeidsprosjekter og -aktører er nøkkelårsakene til at disse avtalene ikke har blitt videreført. Karelen har imidlertid den siste tiden tatt initiativ til å drøfte fornyelse av avtalen igjen. Troms fylkeskommune ønsker først å få avklart om Finnmark ønsker at den nye sammenslåtte fylkeskommunen skal ha avtale med Karelen.

Fylkeskommunen har ikke satt av egne midler til de bilaterale samarbeidsavtalene. Arbeidet med avtalene er en integrert del av en større prosess med arbeidet i Barentsregionen, og det er allerede etablerte arenaer som benyttes i denne sammenheng. Internasjonal avdeling forsøker å dra nytte av de finansieringsordningene som finnes fra før, og møter og direkte kontakt med de andre partene legges til konferanser deltakerne allerede skal på. Det er også mye kontakt via e-post og telefon.

Beskrivelsen fra internasjonal avdeling speiles i Troms Fylkeskommunes regnskap og KOSTRA[15]-rapporteringer. Det fremkommer ingen inndeling eller oversikt over kostnader tilknyttet de bilaterale samarbeidsavtalene spesielt. Kostnadene er en del av et større regnskap sett i sammenheng med flere ulike aktiviteter på tvers av fylkeskommunen, og de er derfor vanskelig å kartlegge.

I de bilaterale samarbeidsavtalene presenteres det hvem avtalen gjelder for, og det uttrykkes at det er gjensidig interesse for å inngå en formalisert avtale med den andre parten. Avtalene med regioner i Sverige og Finland har varighet på tre år. Avtalen med Arkhangelsk er fireårig, mens avtalen med Murmansk ikke er tidsbegrenset.

Avtalene omtaler mange ulike områder hvor det er ønske om samarbeid. Ifølge samtlige avtaler er *kultur* et område partene ønsker å ha et samarbeid. Det står om konkrete kunstformer, arenaer, programmer og møter for utfoldelse samt om synliggjøring/presentasjon av kunst og kultur.

Avtalene har et eget punkt som omhandler *transport og kommunikasjon* hvor det fremkommer at partene ønsker å forbedre forbindelsene mellom dem. Forbindelsene og kommunikasjonsmidlene er tilpasset den enkelte avtale. Graden av detaljer i beskrivelsen av hvordan utviklingen av transport og kommunikasjon skal gjennomføres, varierer mellom avtalene.

Næringsutvikling omtaltes i avtalene, og hovedtrekket her er at partene ønsker å legge til rette for kontakt og samarbeid for forretninger og organisasjoner på tvers av landegrensene.

De bilaterale samarbeidsavtalene har alle et konkret punkt som omhandler *forskning og utdanning* hvor samarbeid mellom fylkenes utdanningsinstitusjoner peker seg ut som spesielt viktig.

Det legges vekt på *miljø* i avtalene med Murmansk fylkesregjering, Arkhangelsk fylkesregjering og Norrbotten läns landsting. Felles klimastrategi og utvikling av et bærekraftig samfunn som ivaretar naturen og det biologiske mangfoldet i nordområdene, er fellestrekk ved avtalene.

Urfolk er omtalt i samtlige avtaler, men på ulike måter. I avtalene med Murmansk fylkesregjering og Norrbottens länds landsting skal samarbeidet innen kulturarv og urbefolkning styrkes gjennom å legge til rette for arrangementer, møter og informasjonsutveksling mellom partene. I avtalene med Oulu by og rådet for Ouluregionen og Lapin Liitto heter det at urfolksperspektivet er en integrert del av hele avtalen. Sistnevnte avtale har i tillegg til dette et konkret punkt som sier at partene vil oppmuntre til museumssamarbeid og utvikling av litteratursamarbeid med fokus på samisk og kvensk og formidling til barn og unge. Samarbeidsavtalen med Arkhangelsk fylkesregjering trekker frem at partene skal bidra til å bevare «pomorkulturen og den nasjonale kulturarven».[16]

5.2 Avtalen med Murmansk fylkesregjering

I avtalen, datert 14.11.2016, stadfester Troms fylkeskommune og Murmansk fylkesregjering at de ønsker å videreføre samarbeidet med å styrke de internasjonale og utenriksøkonomiske

[15] KOSTRA (KOmmune-STat-RApportering) er et nasjonalt informasjonssystem, administrert av Statistisk Sentralbyrå (SSB). Systemet tilbyr styringsinformasjon om kommunal og fylkeskommunal virksomhet. I KOSTRA har SSB sammenstilt innrapportert informasjon om kommunale og fylkeskommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder for å gi relevant informasjon til lokale og nasjonale beslutningstakere og øvrige interessenter. Elektronisk innrapportering fra kommunene og fylkeskommunene til SSB danner grunnlaget for KOSTRA.

[16] http://www.barentsinfo.org/Contents/Indigenous-people/Pomors
https://snl.no/pomorhandel

forbindelsene seg imellom. Erklæringen omfatter ikke bare samarbeid med aktører i Murmansk fylkesregjering, men også samarbeid med eksterne aktører har med Murmansk-miljøer.

Fylkeskommunen har erfaring med at aktører i Troms finner det verdifullt at deres samarbeid er nevnt i de bilaterale avtalene med russiske fylker fordi det løfter samarbeidet opp på guvernørnivå og det gir et godkjentstempel som kan være viktig overfor russisk side. I tillegg brukes samarbeidsavtalene som referanser ved søknad om prosjektfinansiering fra ulike finansieringskilder, blant annet Barentssekretariatet[17].

Om *næringsutvikling* står det at partene innenfor rammene av sine fullmakter vil legge til rette for samarbeid om næringsutvikling mellom fylkene, herunder informasjons- og erfaringsutveksling og deltakelse på partenes konferanser og andre relevante møteplasser. Innenfor *transport og logistikk* står det i avtalens punkt 2.1 blant annet at partene understreker viktigheten av å samarbeide på felt som har å gjøre med å fremme transportkorridorer og transporttilbud. *Utdanning og forskning* er blant områdene nevnt i avtalen, og her er blant annet den norsk-russiske skolen i Murmansk nevnt som viktige for partene å videreføre samarbeidet om. På området *helse* står det at partene anerkjenner samarbeidet mellom Helse nord i Troms og Ministeret for helse i Murmansk fylke om prosjekter og andre typer helsefremmende tiltak til beste for innbyggerne. Innen *idrett* er det ønske om utveksling, samlinger og felles programmer. For *ungdom* ønsker partene å videreføre eksisterende samarbeid hvor ungdommer møtes på tvers av grensene (herunder Nordisk Ung Filmfestival og ungdomshuset Tvibit) samt å videreutvikle kontaktflatene. Muligheter for samarbeid innenfor blant annet Barents regionale ungdomsråd og deltakelse på hverandres ungdomskonferanser fremheves som viktig. Andre områder i denne avtalen er *miljøvern og klimaspørsmål, kultur og urfolk. Kommunesamarbeid* er et punkt i denne avtalen, og det står i avtalen at partene ser betydning av det norske Barentssekretariatets prosjekt for å styrke kommunesamarbeid i norske og russiske barentsfylker.

5.3 Avtalen med Arkhangelsk fylkesregjering

I avtalen av 28.10.2013 erkjenner partene at utvikling av gjensidig nyttig interregionalt samarbeid er i befolkningens interesse og bidrar til sosial og økonomisk utvikling av regionene.

Om *helse* står det i denne avtalen er det ønskelig at partene skal bidra til samarbeid innen helse og sosialomsorg, tannhelse og spesielt barnetannhelse, informasjonsutveksling gjennom konferanser, seminarer og fylkenes universiteter, i tillegg til at partene ønsker å påvirke reformer og moderniseringen av helsevesenet. I likhet med i den andre norsk-russiske samarbeidsavtalen, er også *ungdom* et sentralt punkt i denne avtalen. Partene er enige om at det skal opprettes og utvikles kontakter mellom frivillige ungdomsorganisasjoner, øke ungdoms deltakelse i Barentssamarbeidet og andre arenaer som konferanser, seminarer, festivaler, felles programmer og innovasjonsprosjekter. Om *næringssamarbeid* («Handelssamarbeid og økonomisk samarbeid») står det at partene skal bidra og samarbeide om utviklingen av næringsliv, investeringer, handel og infrastruktur innenfor følgende prioriterte samarbeidefelt: utvikling av transportinfrastruktur, fiskeri og havbruk, sjøfart, verftsindustri, landbruk og turisme. Som i den andre norsk-russiske avtalen, er *kommunesamarbeid* fremhevet i et eget punkt. Her legges det vekt på at partene skal gjennomføre samarbeid og utveksling av erfaringer når det gjelder utviklingen av lokalmiljø, støtte til lokale initiativer og aktivitet i befolkningen samt utvikle vennskapsforbindelser mellom på tvers av landenes kommuner.

[17] Jf. fremlegg til fylkesrådssak 244/16 Samarbeidsavtale mellom Troms fylkeskommune og Murmansk fylkesregjering

5.4 Avtalen med Oulu by og rådet for Ouluregionen

I samarbeidsavtalen med Oulu by og rådet for Ouluregionen heter det at dokumentet er opprettet for å bekrefte partenes tilknytning, dialogen og samarbeidet som allerede gjøres, og at partene knytter seg til å styrke og videreføre dette arbeidet. Partene støtter et sterkt samarbeid for å utvikle det europeiske Arktis ut fra prinsippet om bærekraft. Avtalen skal bidra til økt kunnskap om mulighetene for samarbeid mellom byene og regionene samt legge til rette for tiltak og prosjekter av felles interesse.

Avtalen omtaler *politisk samarbeid*: partnere skal arbeide sammen for å synliggjøre felles arktiske muligheter og utfordringer. *Transport og kommunikasjon* er tema i avtalen, og partene skal arbeide aktivt for å forbedre øst-vest forbindelsene. Innenfor *næringsutvikling, kompetanse og arbeidskraft* ønsker partnerne å utvikle tettere samarbeid mellom næringene i regionen gjennom nettverksarbeid og felles aktiviteter. De vil fremme investeringsmulighetene i regionen og bidra til økt arbeidsmobilitet på tvers av grensene og støtte opp under felles arbeidsmarked.

Reiseliv, *kultur* og *arrangementer* er også punkter i avtalen samt *forskning, utdanning og innovasjon*.

5.5 Avtalen med Lapin Liitto

Avtalen mellom Troms fylkeskommune og Lapin Liitto i Finland er en toårig samarbeidsavtale for å formalisere og følge opp det grenseoverskridende samarbeidet mellom partene. Partene vil søke å koordinere innsatsen overfor nasjonalt og europeisk nivå i spørsmål av felles betydning, det vil si gjennom nettverket NSPA (Northern Sparsely Populated Areas). Avtalen bygger på smart spesialisering, med ønske om samarbeid innen *regional utvikling*, *transport og kommunikasjon*, *utdanning, forskning og innovasjon* og samt *kultur og kulturarv*. Alle punkter i avtalen har et integrert urfolksperspektiv og et integrert perspektiv på nasjonale minoriteter.

5.6 Avtalen med Norrbotten läns landsting

Det står i avtalen at felles kulturarrangementer, kulturutveksling og samarbeid mellom institusjoner og organisasjoner skal støttes for å styrke og utvikle regional identitet og det generelle kulturfeltet. Prosjektene skal legge vekt på kultur som næring slik at de også gir næringsrelaterte ringvirkninger. Konkrete råd, ungdomsarenaer og programmer som skal benyttes, fremkommer i avtalen. Sammenliknet med de øvrige samarbeidsavtalene er *utdanning og forskning* spesielt fremtredende i denne avtalen. Partene ønsker å legge til rette for samarbeid mellom flere videregående skoler i fylkene og utveksling av elever og lærere. Samarbeidet mellom Nordnorsk vitensenter og tilsvarende senter i Norbotten skal styrkes som et middel for å styrke rekrutteringen til naturvitenskap og teknologi samt samarbeid og utveksling mellom høyere utdanningsinstitusjoner. Denne samarbeidsavtalen er den eneste som tar for seg *e-helse*.[18] Her ønsker partene å videreutvikle dette området gjennom erfaringsutveksling og felles prosjekter samt satse på ny forskning og bruk av teknologi i helsevesenet. *Tannhelse* er også et eget punkt i denne avtalen, og det skal legges til rette for forskningssamarbeid samt arbeid innen barnetannhelse.

Stabssjefen opplyser at i forbindelse med samarbeidsavtalen med Norrbottens läns landsting, har partene etablert flyruten mellom Tromsø, Luleå og Oulu (Arctic Airlink). Dette er den første flyruten

[18] E-helse blir definert som bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) for å bedre effektivitet, kvalitet og sikkerhet i helse- og omsorgssektoren https://ehelse.no/e-helse

som kobler sammen Norge, Sverige og Finland i nord. I tillegg til at denne flyruten er et konkret resultat av avtalen, er det også mulig å argumentere for at bedre og mer tilgjengelig kommunikasjon på tvers av grensene vil kunne bidra til økt kontakt mellom folk og samarbeid innen blant annet forskning, kultur, og næringsvirksomheter, og dermed styrke flere av samarbeidsavtalenes og strategiens punkter, sier stabssjefen.

6 NORD-NORGES EUROPAKONTOR

Hvilke aktiviteter og eventuelle resultater er generert i og gjennom Nord-Norges Europakontor?

6.1 Innledende om Nord-Norges Europakontor

Nord-Norges Europakontor ble opprettet 1.1.2005 for å fremme og forsterke nordnorske interesser i EU. Kontoret ble opprettet som et interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27 med Finnmark, Troms og Nordland fylkeskommuner som eiere og med lokalisering i Brussel.

I 2016 ble det klart at «interkommunalt samarbeid» ikke kunne anvendes som organisasjonsform for Europakontoret. Kontoret regnes nå som et «avtalt samarbeid» mellom Finnmark, Troms og Nordland fylkeskommuner. I samarbeidsavtalen, vedtatt av de tre fylkestingene i 2016, er formålet med Europakontoret formulert på følgende måte:

«Europakontoret skal være et servicekontor for Nord-Norge i Brussel med det formål å bidra til markedsføring av nordnorske interesser i europeiske miljøer og til regional utvikling gjennom økt europakompetanse. Kontoret skal bidra til at nordnorske miljøer skal kunne utnytte mulighetene som EU og EØS-avtalen gir. Nord-Norges Europakontor er lobbyaktør i Brussel for Nordland, Troms og Finnmark, for kontorets eiere og partnere».

Om Europakontorets *eiere* angir samarbeidsavtalen at hver har betalt et etableringstilskudd og at de skal betale et årlig driftstilskudd som avtales særskilt. Eierne hefter ubegrenset for 1/3 av kontorets forpliktelser. Europakontoret skal knytte til seg «partnere», og partnere forplikter seg til å bidra gjennom årlig driftstilskudd. Som det fremkommer i samarbeidsavtalen skal Europakontoret være lobbyaktør også for partnere. Kontorets partnere er Helgeland Regionråd, Nord Universitet, Norges Råfisklag, Salten Regionråd, Tromsø kommune og UiT Norges Arktiske universitet.

Europakontorets styre skal ha fire medlemmer, hvor tre av medlemmene er fylkesledere (fylkesrådsleder i Troms, fylkesrådsleder i Nordland og fylkesordfører i Finnmark) og det fjerde medlemmet oppnevnes av partnere. Hver fylkeskommune skal ha et kontaktpunkt i fylkeskommunen for Europakontoret. De tre administrative kontaktene i fylkeskommunene er bisittere for politikerne i styret, og de har tale- og forslagsrett. Styret skal blant annet påse at kontoret drives i samsvar med kontorets formål, kontorets årsbudsjett, strategiplan, bestillingsbrev, og andre vedtak og retningslinjer gitt av styret.

Europakontoret ledes av en direktør, som tilsettes av styret. Direktøren har ansvar for kontorets daglige arbeid og drift, og vedkommende har sekretariatsfunksjon overfor styret samt tale- og forslagsrett i styremøtene. Direktøren skal i samarbeid med styrets leder tilsette øvrige medarbeidere ved kontoret samt engasjere trainee.

I samarbeidsavtalen forutsettes det at eierne stiller kompetanse og arbeidskraft til rådighet for sekretariatet i forbindelse med saksforberedelse til møter i styret.

Nord-Norges Europakontor har et årlig budsjett på 6 millioner kroner, hvorav hver av eierne hvert år bidrar med 1,5 millioner kroner, og hver av samarbeidspartnerne bidrar med 250 000 kroner. Av dette utgjør lønnsutgiftene til tre ansatte og en trainee 2,7 millioner kroner, inkludert sosiale

kostnader. Én million kroner er knyttet til reiseutgifter[19] og arrangementer i Brussel og i Nord-Norge. Leie av lokaler i Brussel og driftsutgifter utgjør resterende deler av budsjettet sammen med øvrige utgifter tilknyttet Europakontorets konkrete oppgaver.

6.2 Rammene for Europakontorets aktiviteter

I tillegg til samarbeidsavtalen er det Europakontorets strategi og «Bestillingsbrev til Nord-Norges Europakontor» som bestemmer Europakontorets virksomhet. *Strategien* gjelder for fire år. De *årlige bestillingsbrevene* uformes av eierne og samarbeidspartene sammen med kontoret. Det er bestemt i samarbeidsavtalen at strategiene og bestillingsbrevene skal vedtas av styret.

Spesialrådgiver Kleiven Kandal opplyser at det har vært en utvikling av strategien og bestillingsbrevenes form. Tidligere var disse lengre og enda bredere definert, mens de siste utgavene har blitt kortere og mer konkrete og tydelige. Strategien og bestillingsbrevenes formulering er fortsatt noe bredt definert, men kontoret, eiere og partnere har en felles forståelse av hva disse innebærer fordi utarbeidelsen av dokumentene i stor grad skjer i felleskap. Direktøren presiserer at det er hensiktsmessig og viktig at strategien og bestillingsbrevene ikke blir for konkrete og snevre da kontorets retning påvirkes av saker som tas opp i Europakommisjonen og Europaparlamentet fortløpende. Det er ikke alltid mulig å forutsi hva som kommer fra institusjonene av relevans for Nord-Norge, og det kan også komme raske endringer. Det er derfor viktig at det er rom i strategiplanen og bestillingsbrevene for å kunne prioritere og justere seg etter EUs agenda.

Gjeldende strategiplan er for perioden 2017-2020. Strategiplanen viser hva slags arbeidsform og organisering Europakontoret skal ha. Strategiplanen angir Europakontorets hovedmålsetninger med tilhørende strategier og tiltak for å oppnå målsetningene. Disse er gjengitt i tekstboksen nedenfor.

[19] Reiseutgifter er forbundet med Europakontorets oppgaver for sine eiere, herunder møter i «Tidlig varsling-gruppe» og annen kontakt med norske departementer i saker av EU-relevans, møtevirksomhet i NSPA-området, samt møtevirksomhet og oppgaver tilknyttet tiltak i regi av den enkelte fylkeskommune. I reiseutgiftene inngår reiseutgifter betaling for foredragsholdere o.l. som kontoret henter hjemmefra til Brussel/EU, samt personer de inviterer / får inn som foredragsholdere på arrangementer i landsdelen.

MÅLSETTING

Mål 1: Fremme Nord-Norges interesser overfor de Europeiske institusjonene
Strategi: Initiere saker for eiere og partnere
Tiltak:

- Være en aktiv pådriver overfor relevante EU-institusjoner og ha hovedansvaret for innspill, analyser og påvirkning innenfor politikkområder i EU som påvirker Nord-Norge. Dette gjøres hovedsakelig gjennom nettverket Northern Sparsely Populated Areas
- Inngå partneravtaler med relevante aktører innenfor offentlig og privat sektor. Samarbeidsavtalene skal være innenfor kontorets hovedsatsingsområder
- Videreutvikle samarbeidet med andre europeiske regioner og aktører
- Veilede og hjelpe partnere til å bli mer synlige i Brussel. Særlig gjelder dette nord-norske/arktiske forsknings- og næringsinteresser
- Følge opp de tre fylkeskommunenes felles transportstrategi «Fra kyst til marked»

Mål 2: Utnytte mulighetene i Norges avtaler med EU gjennom økt europakompetanse
Strategi: Være oppdatert og aktiv i forhold til prosesser i EU som har innvirkning på viktige nordnorske samfunnsforhold, herunder regional utvikling, næringsutvikling, forskning, innovasjon, utdanning, transport og nordområdepolitikk
Tiltak:

- Utarbeide regelmessige nyhetsbrev
- Utarbeide rapporter og analyser på politikkområder i EU av betydning for eiere og partnere
- Føle prosesser i EUs klima- og miljøarbeid som har innvirkning på eiere og partneres ansvar og oppgaveportefølje
- Arbeide for økt tilgang på det europeiske markedet for nordnorske varer og tjenester, særlig som en følge av EUs økte oppmerksomhet mot Arktis og Nord-Norges ressurser og institusjoner
- Ha generell kunnskap om EUs forsknings- og innovasjonsprogram, samt kompetanse til å kople eiere og partnere til de rette personene i EU-systemet
- Søke nye samarbeidskonstellasjoner og arenaer for å gi kompetansebaserte innspill innenfor EUs nordområdepolitikk
- Fungere som døråpner og koblingsaktør i Brussel for miljøer i Nordland, Troms og Finnmark
- Styrke arbeidet med kontorets hjemmeside som informasjonskanal med ajourført og relevant kunnskap om EU for våre eiere og partnere
- Bygge EU-kompetanse i regionen gjennom en god hospitant-/trainee-ordning

I bestillingsbrevene står det hvilke oppgaver Europakontoret skal ha fokus på innenfor kommende kalenderår. Oppgavene, som er listet opp i bestillingsbrevet, er sortert under de to overordnede resultatmålene «**overvåke/påvirke» og «promotering og kunnskapsutvikling».** I det følgende presenterer vi aktivitetene og resultatene for 2017 slik de er definert i bestillingsbrevet for dette året. Det vil si det som eiere, partnere og kontoret selv har definert for strategiplanperiodens første år.

6.3 Europakontorets aktiviteter og resultater

6.3.1 Innledning

Kontoret operasjonaliserer strategien og bestillingsbrev i et eget dokument, hvor arbeidsfordeling, arbeidsoppgaver og tidspunkt for gjennomførelse (hvor det er mulig), er konkretisert. Alle de ansatte jobber med kommunikasjon i tillegg til å ha hovedansvar for hver sin sektor. Direktøren fungerer også som en «back-up» i tillegg til å ha ansvar for regionalpolitikken.

Revisor har fått tilsendt dokumentet som viser hvordan Europakontoret har operasjonalisert strategien og bestillingsbrevet. Direktøren opplyser at operasjonaliseringen skal inn i et nettbasert prosjektoppfølgingssystem som det jobbes med å få på plass.

6.3.2 Resultatmål 1: Overvåke/påvirke

Resultatmål 1: Overvåke/påvirke

- Overvåke og påvirke i EU-saker som har betydning for distriktspolitikk og regional utvikling i Nord-Norge, herunder regionalpolitikk, konkurransepolitikk, fiskeripolitikk, transport og logistikk, beredskap og sikkerhet, innovasjon og FoU og annen nordområdepolitikk
- Kontoret skal informere tidlig om politikkutvikling i EU og bidra med analyser der en særlig ser det har betydning for nordnorsk samfunns- og næringsliv
- Fortsette å følge EU- programmer som gjort gjennom etablert FoU-nyhetsbrev
- Gjøre strategiske forberedelser til midtveisevalueringer og neste reformprosess innenfor regionalpolitikken, for slik å hevde Nord-Norges interesser overfor de europeiske institusjonene
- Delta som Nord-Norges representant i utenriksdepartementets Tidlig varsling-gruppe og Team Arctic-gruppen
- Samarbeide i NSPA-nettverket om aktuelle saker og koordinere det nordnorske arbeidet i NSPA
- Arbeide spesifikt mot utformingen av EUs arktiske politikk
- Bruke OECD-rapporten aktivt overfor relevante institusjoner, da spesielt med tanke på statsstøtteordninger

Direktøren opplyser at Europakontoret i stor grad jobber med påvirkningsarbeid gjennom kompetanseheving, kunnskapsoverføring og- utveksling. Hvilken fremgangsmåte som benyttes i påvirkningsarbeidet, avhenger av hvor en sak er i prosessen, opplyser Europakontorets spesialrådgiver. Det er gjerne ekspertgrupper som i første omgang jobber med en sak, før den går videre til politisk behandling i komiteer. Ettersom Norge ikke er EU-medlem, er det i den første fasen kontoret i størst grad kan påvirke. Når en sak begynner å bli politikk, foregår påvirkningsarbeidet i EU-parlamentet gjennom å snakke med ulike politiske grupperinger, sentrale enkeltpersoner, og å komme med innspill og endringsforslag.

Det må ifølge direktøren jobbes med dette kontinuerlig, da det hele tiden er utskifting og kommer nye folk til i EU-systemet. Det dukker stadig opp nye saker, og det kan skje raskt. Det er derfor viktig å følge med innenfor disse områdene og ha et godt overblikk over hva som skjer i EU, informerer direktøren. I tillegg til å jobbe strategisk og langsiktig er dette en virksomhet som jobber mye ad hoc, og de må være klare for raske omstillinger.

Kontoret deltar på konferanser og møter med relevante personer fra kommisjonen eller parlamentet, de deltar og arrangerer seminarer og møteplasser, arrangerer reiser til nordområdene for aktører i EU, og har jevnlig kontakt og informasjonsutveksling med samarbeidspartnere og nettverk.

Spesialrådgiveren opplyser at kontoret er fast representant i Utenriksdepartementets «Tidlig varsling-gruppe», og at det avholdes møter to eller tre ganger i året. Deltakerne består av blant annet ulike regionkontorer, LO og NHO. Hensikten med dette møtet er å utveksle informasjon, å diskutere hva som beveger seg i EU-systemet, og å diskutere hva som blir viktig de neste seks månedene.

«Team Arctic-gruppen» består av utenriksministeren og andre i Utenriksdepartementet, representanter fra næringslivet og forskning. Formålet med gruppen er å fremme norsk og

nordområdepolitikk internasjonalt. Møtevirksomhet mellom deltakerne skjer to ganger i året, opplyser spesialkonsulenten. Gruppen er også åpen for eksterne aktører, og i tillegg til Nord-Norges Europakontor deltar begge de nord-norske universitetene, Norges Råfisklag, og Norges rederiforbund.

Om arbeidet for utformingen av EUs arktiske politikk opplyser direktøren at det viktigste arbeidet her er det som gjøres i tilknytning *NSPA-nettverket*[20] og *Arctic Stakeholder Forum*[21]. Nord-Norges Europakontor ble invitert av kommisjonen til å delta på sistnevnte forum på bakgrunn av kontorets tydeliggjøring av at nordnorske stemmer må bli hørt innenfor politikkområder som angår dem. Arctic Stakeholder Forum lanserte 19.1.2018 en rapport om Arktis i Europakommisjonen. Rapporten kartlegger fremtidige behov for investeringer i arktiske strøk, basert på innspill fra aktører i regionen. Ifølge Europakontorets direktør innebærer NSPA-samarbeidet at Nord-Norge blir koblet på prosesser som foregår i EU.

Både stabssjefen og direktøren viser til at Nord-Norges Europakontors arbeid er en medvirkende årsak til at vi fortsatt har differensiert arbeidsgiveravgift[22] i Norge. Direktøren viser til at det ikke er noen selvfølge at det nordlige, velstående Europa skal få fordeler og ordninger som gir slike muligheter når det finnes andre deler av Europa med betydelig svakere økonomi og lavere vekst. Kontoret har derfor jobbet og argumentert godt, både opp mot den norske EU-delegasjonen og EUs institusjoner, for å beholde ordningen, sier direktøren. Han legger til at det handler om at nordnorsk næringsliv skal kunne starte på den samme startsstreken som konkurrenter på kontinentet i EU og ha de samme forutsetningene og rammebetingelsene for å drive næring. EU har sagt ja til å fortsette ordningen da det er dyrere å drive virksomheter i nordområdene; det er blant annet hardere klima, lavere befolkningstall og dermed færre kunder, store transportkostnader, og mindre tilgang på kompetent arbeidskraft. I Norge er differensiert arbeidsgiveravgift derfor spesielt viktig for Nord-Norge, sier spesialrådgiveren.

Nord-Norges Europakontor jobber kontinuerlig med å spre kunnskap om Arktis for å bidra til at politiske avgjørelser baseres på riktige opplysninger om området det gjelder. Direktøren viser til at når nordområdene diskuteres i Brussel, generaliseres hele Arktis. Nord-Norge blir dermed befengt med myten om at det stort sett er islagt og ubebodd og hovedsakelig består av fiskere og fangstfolk. Det er derfor viktig å opplyse om at det bor 500 000 mennesker i Nord-Norge, at dette er et velutviklet samfunn med godt utbygd infrastruktur, urbane byer og moderne distrikter, at vi har høyt kvalifiserte kunnskapsinstitusjoner, et velfungerende arbeidsmarked, og et høyt velferdsnivå. Direktøren påpeker at det likevel har vært et skifte i den arktiske debatten. Mens det før var snakk om vern og forbud, har prosessen nå dreid seg mot prioriteringer av satsingsområder og investeringer i Arktis. Også i denne forbindelse påpeker han at det kontinuerlig må jobbes med informasjonsarbeid ettersom det er stadige utskiftinger av både kommisærer og politikere i EU.

Når det gjelder skiftet i den arktiske politikken, fra en debatt om vern og forbud, til et større fokus på investering og utvikling, har Nord-Norges Europakontor bidratt til å påvirke dette resultatet, sier stabssjefen i Troms fylkeskommune og kontorets direktør. Siden EU først begynte å utforme den arktiske strategien i 2008, har Europakontoret jobbet aktivt med informasjonsarbeid om regionen

[20] Nettverket Northern Sparsely populated Areas

[21] Forum for EU-institusjoner, medlemsstater, regionale og lokale myndigheter og sivilsamfunnet, hvor hensikten er å diskutere og kartlegge investeringsbehovene i nordområdene samt strømlinjeforme EUs finansieringsmuligheter

[22] Arbeidsgiveravgiften betales av arbeidsgiver som en andel av arbeidstakers lønn. Differensiert arbeidsgiveravgift innebærer at satsene varierer etter hvor virksomheten er lokalisert. Den differensierte arbeidsgiveravgiften er det mest omfattende distriktspolitiske virkemiddelet i Norge. https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/skatter-og-avgifter/Differensiert-arbeidsgiveravgift/Sporsmal-og-svar---differensiert-arbeidsgiveravgift/id762193/

overfor EU-institusjonene. Gjennom blant annet seminarer, møter og høringsutspill har kontoret tydelig formidlet at nordnorske stemmer må bli hørt og selv få ta del i avgjørelser som angår dem. På bakgrunn av dette har den siste utgaven av EUs arktiske politikk fått en mye mer balansert tilnærming, opplyser direktøren. Også lederen ved internasjonal avdeling sier at kontorets påvirkningsarbeid gir resultater. I forbindelse med utviklingen av EUs arktiske politikk har Troms fylkeskommune ved internasjonal avdeling sammen med kontaktpersoner i Finnmark og Nordland fylkeskommuner kommunisert sine innspill til Europakontoret. Kontoret har tatt dette med videre, og innspillene har blitt en del av den arktiske politikken.

6.3.3 Resultatmål 2: Promotering og kunnskapsutvikling

Resultatmål 2: Promotering og kunnskapsutvikling

- Jobbe for å øke forståelse for vår region i Brussel gjennom blant annet å bidra til arrangementer/reiser i nordområdene for aktører i EU
- Bidra til profilering av eiere og partnere i Brussel
- Videreutvikle EU-kompetansen i fylkeskommunene og blant partnere for i større grad kunne ta i bruk handlingsrommet innenfor Norges avtaler med EU
- Samarbeide med andre aktører i Brussel om kunnskapsutvikling og informasjonsspredning

I arbeidet med å øke forståelsen for regionen i Brussel inviterer kontoret medlemmer og politiske rådgivere fra Europaparlamentet med på studietur til landsdelen. Forrige studietur ble arrangert i februar 2018, og dette er fjerde året dette gjennomføres, ifølge kontorets hjemmeside[23]. I løpet av den fem dager lange rundturen var gruppen i Bodø, Svolvær/Skrova, Tromsø, Hammerfest og Kirkenes. Gruppen besøkte Hovedredningssentralen, Polarinstituttet, universiteter/forsknings-institusjoner, fylkeskommuner, partnere og næringsliv/industri. I tillegg møtte de bedriftsledere, stortingspolitikere, fylkesrådsledere og ordførere.[24] Hensikten med disse reisene er at beslutningstakere i EU skal lære mer om regionens forhold, og at de skal kjenne til at Nord-Norge er en stor og viktig ressursregion, opplyser direktøren. Det gjelder ifølge direktøren å løfte fram næringssektorene, klimaet og det enorme potensialet for bærekraftig vekst samt gjøre oppmerksom på at dette også er viktig for Europa. Nord-norske næringssektorer skaper blant annet mange arbeidsplasser i Europa. Spesialrådgiveren legger til at disse reisene også kan bidra til å få allierte innenfor EU-systemet. Dette er ifølge spesialrådgiver spesielt verdifullt for et norsk europakontor ettersom Norge ikke er medlem av EU og dermed ikke har egne EU-parlamentarikere.

Europakontoret er også en av medarrangørene av *Arctic Futures Symposium*[25] som er den største arktiske konferansen i Brussel, og som gjennomføres årlig. Her samles arktiske aktører fra NSPA, Grønland, Island, Færøyene, Danmark, Canada, og Russland for blant annet å diskutere EUs engasjement i Arktis, arktisk forskningssamarbeid, og bærekraftig utvikling av samfunnene i nordområdene. I tillegg deltar Europakontoret på konferansen *European Week of Regions and Cities*[26]. Konferansens tema varierer hvert år. Direktøren legger til at samarbeid også skjer gjennom mer uformelle kanaler.

Direktøren opplyser at det er to av kontorets ansatte som jobber spesielt med forskning og utvikling (FoU). En ansatt som begynte 1.12.2017, har dette som sitt hovedarbeidsområde i tillegg til at direktøren selv jobber innenfor dette området. Gjennom ulike konferanser, nettverk og plattformer,

[23] http://www.northnorway.org/aktuelt/viste-eu-det-velutviklede-arktis-vi-kjenner.1006382.aspx
[24] http://www.northnorway.org/aktuelt/bringer-eu-politikere-til-nord-norge-flere-blir-nok-forbloffet.1006096.aspx
[25] http://www.arcticfutures.org/
[26] http://ec.europa.eu/regional_policy/regions-and-cities/2017/index.cfm

jobber Europakontoret kontinuerlig med å synliggjøre og promotere landsdelen og de kompetansemiljøene som finnes. På denne måten jobbes det også med å knytte eiere og partnere til aktuelle kontakter i EU-systemet. Kontoret oppfordrer og inviterer disse til Brussel og er stadig på utkikk etter områder som det er aktuelt for aktørene å delta på. *Arctic Futures Symposium* trekkes frem i denne sammenheng da dette er en viktig arena hvor kontorets partnere og nord-norske miljøer blir promotert.

Kontoret jobber med å knytte partnere og nord-norske bedriftsmiljøer opp mot riktige aktører i EU-systemet. Her trekker direktøren blant annet frem at «LetSea AS»[27], Salten havbrukspark[28], Nord universitet og UiT Norges arktiske universitet har opprettet samarbeid med aktører i Europa på bakgrunn av dette arbeidet. Her løftes den *arktiske kompetansen* som innebærer alt fra marin forskning, marinbiologi, klimateknologi, sensorteknologi, sirkulærøkonomi *til* andre områder innen miljørelatert forskning, ved de to universitetene frem. Promoteringen av kunnskapsmiljøene gjøres også for å knytte kontakter til aktuelle aktører i Brussel og styrke nord-norske forsknings- og næringsinteresser. Videre er det avgjørende å ha de riktige kontaktene for å få være med på de større utviklingsprosjektene, opplyser spesialrådgiveren.

Europakontoret forteller også at *European Regions Research and Innovation Network* (ERRIN) er viktig. ERRIN består av mer enn 120 regionale interesseorganisasjoner, hvorav de fleste er representert ved egne Brussel-kontorer. ERRIN fremmer kunnskapsutveksling mellom sine medlemmer med fokus på felles aktiviteter og prosjektpartnerskap for å styrke regional forskning og innovasjonskapasitet. Spesialrådgiver ved Europakontoret forklarer at innad i nettverket jobbes det i ulike typer arbeidsgrupper der hensikten er å hjelpe nordnorske miljøer til å komme i kontakt med europeiske aktører med samme interesser. Kontoret arbeider også med å øke den nordnorske andelen søkere og tilfanget av forskningsmidler til landsdelen. Spesialkonsulenten legger til at dette er et stort nettverk som også fungerer som et lobbymiddel for å få frem hva miljøene ønsker at EU skal fokusere på fremover.

I tillegg til dette har hver enkelt region sine profileringsprosjekter. Direktøren opplyser om at det for tiden jobbes med å fremme Bodø som europeisk kulturhovedstad i 2024 samt å profilere Tromsø som arktisk hovedstad. Kontoret jobber også med å promotere Barentssamarbeidet. I fjor har Barentssamarbeidet 25-års jubileum, noe som ble markert med en egen Barentsdag den 5. juli i regi av Nord-Norges Europakontor.

Ellers foregår arbeidet med å øke kompetansen om EU i landsdelen og fylkeskommunen gjennom nyhetsbrev og informasjon som tilsendes fylkeskommunen, gjennom kontorets nettside, og gjennom møter, konferanser og seminarer. Kontoret inviteres mye rundt til instanser og miljøer i Nord-Norge. Spesialrådgiveren forteller at det er flere miljøer som ikke er opplyste og observante på mulighetene som ligger innenfor EU. Mange er av den oppfatning at det ikke angår dem ettersom Norge ikke er medlem av unionen. Men siden Norge er med i de fleste programmene til EU, stiller deltakere herfra på lik linje med EUs medlemsland. Europakontoret jobber derfor med å utvikle forståelsen og kompetansen i Nord-Norge innenfor dette området slik at landsdelen i større grad skal kunne ta i bruk dette handlingsrommet. Kontoret deltar derfor ofte i slike sammenhenger for å informere om mulighetene som finnes innenfor EU-systemet, og hva som må gjøres for å kunne nyttiggjøre seg dem. Direktøren forteller at kontoret oppfordrer nordnorske miljøer, Europakontorets partnere og fylkeskommunen til å avholde arrangementer som omhandler EU eller internasjonalisering, og kontoret stiller også gjerne i denne sammenheng.

[27] Norges største forsøk- og forskningssenter for havbruk http://letsea.no/
[28] Næringspark etablert med bakgrunn i den store havbruksnæringen i Saltenregionen og i Nordland http://havbruksparken.no/

Direktøren opplyser at kontoret har en ti måneders traineeordning som rulleres årlig. Traineestilling tildeles gjerne en nordnorsk ungdom med europakompetanse og -interesse som det er ønskelig å bygge videre på og forhåpentligvis nyttiggjøre seg i Nord-Norge etterpå. Det er også inngått en avtale om at kontoret skal få besøk av to videregåendeelever fra Nordland med hensikt å styrke elevenes kunnskaper om og nærhet til Europa. I tillegg har kontoret en praktikantordning, som rullerer hvert år mellom kontorets to universitetspartnere. Hospitantordningen er en ordning der eiere og partnere kan benytte en kontorplass hos kontoret, hvis noen er på kortere eller lengre arbeidsopphold i Brussel.

Kontoret tar også imot besøksgrupper fra både kommuner, fylkeskommuner, regionråd, bedrifter, organisasjoner, og videregående skoler. Direktøren forteller at dette utgjør et betydelig antall besøksgrupper, anslagsvis to besøksgrupper fra Nord-Norge per uke i sesong. En del av disse arrangerer kontoret et program for, setter opp møter og følger gruppene rundt til de ulike instansene de har møter med. Andre grupper har et eget program, men kommer innom kontoret. Europakontoret holder da en presentasjon om deres arbeidsoppgaver og hva som er fokusområdene for Nord-Norge nå.

Spesialrådgiveren opplyser at kontoret sender ut nyhetsbrev månedlig. På bakgrunn av kontorets lobbyarbeid informeres det om hva som skjer i Brussel innenfor de ulike områdene, hva eiere og partnere bør være observante på samt informasjon om spesielle frister. Dersom det dukker opp noe som haster, sendes dette ut i tillegg. Det sendes ut tre ulike nyhetsbrev. Ett brev inneholder generell informasjon og sendes til rundt 1000 mottakere. Et annet nyhetsbrev inneholder oppdateringer innen EUs fiskeripolitikk. Det er spesielt Norges Råfisklag som har ønsket dette, men nyhetsbrevet sendes til alle som er interessert, herunder eiere, partnere, og noen eksterne aktører. I tillegg sendes det ut nyhetsbrev innen FoU som omhandler områder som EUs forskningspolitikk, ulike prosjekter og EU-initiativ som «smart cities» og andre områder innenfor utvikling. Dette nyhetsbrevet er spesielt utarbeidet for universiteter, men sendes også ut til regionrådene, fylkeskommunene og Tromsø kommune.

Spesialrådgiveren opplyser at kontorets hjemmeside oppdateres opptil flere ganger i måneden og tar utgangspunkt i det månedlige generelle nyhetsbrevet.

Direktøren opplyser at Nord-Norges Europakontor utarbeider rapporter og analyser, og denne informasjonen blir rapportert gjennom nyhetsbrevene. Kontoret og partnerne har mye kontakt via e-post hvor det blir informert og rapportert om politikkutvikling. I tillegg har kontoret har tett og fortløpende kontakt med styret og fylkeskommunene slik at begge parter er oppdaterte og samkjørte og har tilgang på lik informasjon

6.4 Rapportering av resultater og måloppnåelse

Rapportering av Nord-Norges Europakontors resultater og måloppnåelse gjøres hovedsakelig gjennom styremøtene. To av årets tre møter avholdes i Nord-Norge, og det veksles mellom Bodø, Tromsø og Kirkenes. Ett av de tre årlige møtene avholdes i Brussel. Europakontoret sender et notat/agenda til de tre eierne i forkant av møtene som avholdes.

På selve møtet presenterer Europakontoret en statusrapport og orienterer om arbeidet som er gjort. Det diskuteres også hva kontoret skal ha fokus på i tiden fremover og hvordan det skal jobbes opp mot dette.

Lederen for internasjonal avdeling opplyser at hennes oppfatning er at Europakontoret leverer på resultatmålene i bestillingsbrevet.

7 OPPSUMMERING

Fylkestinget har bestemt at Troms fylkeskommunes internasjonale arbeid skal rette seg mot Barentsregionen, herunder Nordkalotten og EU/EØS. Den internasjonale avdelingen har beskrevet hvordan avdelingen arbeider på disse områdene.

Fylkestinget i Troms har vedtatt at Barents Regionråd, Barentssekretariatet og Nordkalottrådet er blant hovedverktøyene/arenaene i det internasjonale arbeidet til fylkeskommunen. Leder ved internasjonal avdeling bistår den politiske ledelsen i deltakelse i Barents Regionråd, og hun er også med i Barents Regionkomite. Leder ved avdelingen er bisitter for fylkesrådsleder i Barentssekretariatets representantskap og er medlem av styret i selskapet. Internasjonal avdeling bidrar i den saksforberedende gruppen under Nordkalottrådet. Avdelingen bistår politisk ledelse i deltakelsen i rådet.

Fylkestinget har bestemt at også bilaterale avtaler skal være verktøy i arbeidet. Fylkeskommunen har avtale med Murmansk fylkesregjering, Arkhangelsk fylkesregjering, Region Norrbotten, Oulu by og Oulu-regionen, Lapin Liitto samt vennskapsavtaler med Komi og Karelen. Avtalene er initiert av politisk ledelse. Den internasjonale avdelingen sine oppgaver er å følge opp i utformingen av avtalene, koordinere arbeidet internt/eksternt, holde kontakt med avtaleparter, følge opp henvendelser i tett samarbeid med interne og eksterne aktører.

Nord-Norges Europakontor skal fremme og forsterke nord-norske interesser i Europa. De tre fylkeskommunene i nord lager felles årlige bestillingsbrev, hvor bestemmes hva Europakontoret skal arbeide med. Europakontoret har systemkunnskap og fagkompetansen om strukturene i EU og hva som til enhver tid er på den politiske agendaen i EU og hvilke programmer/finansieringsmuligheter som er i EU, samt at de har kontaktnettverket i Brussel. Troms fylkeskommune, og særlig den internasjonale avdelingen, har fagkompetansen om fylkeskommunens posisjon i sakene som er i EU; regionalpolitikk, arktisk politikk, samferdselsspørsmål etc.

Fylkestinget har bestemt at internasjonale programmer er blant verktøyene i det internasjonale arbeidet. Troms fylkeskommune er forvaltningsenhet og sekretariat for norske statsmidler til Interreg Nord-programmet. Den internasjonale avdelingen ivaretar sekretariatsrollen som er tillagt Troms fylkeskommune. Som sekretariat gjør den internasjonale avdelingen vurderinger av søknader om midler til prosjekter med internasjonal aktivitet. I tillegg følger den internasjonale avdelingen opp søkere fra start til mål i søknadsprosessen samt koordinerer opp mot de andre nordnorske fylkeskommunene og det finske og svenske sekretariatet. Den internasjonale avdelingen v/leder deltar også i styringskomiteen for programmet. Andre EU-programmer hvor Troms fylkeskommune deltar, er NPA-programmet (Nordlig periferi og Arktisk- programmet) og Kolarctic. To ansatte i den internasjonale avdelingen er med i såkalte ekspertgrupper i disse programmene, og er med på å vurdere søknader. Det finnes også EU-programmer som ikke har grenseoverskridende samarbeid som formål. Her har ikke Troms fylkeskommune noe forvaltningsansvar, men fylkeskommunen arbeider med å stimulere aktører i regionen til å ta i bruk disse midlene. Den internasjonale avdelingen bidrar med informasjon om programmene, veileder og henviser potensielle søkere til aktuelle aktører.

Den internasjonale avdelingen og Europakontoret har beskrevet at de arbeider opp mot de vedtatte strategiene for det internasjonale arbeidet, og vist til eksempler på arbeid som har medført at politiske mål oppnås. Det har i fylkesplanperioden ikke vært rapportert til fylkestinget om resultat og måloppnåelse innenfor det internasjonale arbeidet opp mot føringene i gjeldende fylkesplan.

8 HØRING

KomRev NORD sendte 10.4.2019 rapporten på høring til Troms fylkeskommune v/fylkesrådsleder. Troms fylkeskommune ønsket ikke å avgi høringsuttalelse til rapporten.

9 REFERANSER

Fylkestingssaker:

- 63/14 Gjennomgang og status internasjonale arbeid Troms fylkeskommune
- 109/18 Internasjonale bilaterale avtaler inngått i perioden 2013-2018 – orientering
- 56/17 Orientering om OECD-studien for de nordlige spredt befolkede områdene

Fylkesrådssaker:

- 244/16 Samarbeidsavtale mellom Troms fylkeskommune og Murmansk fylkesregjering
- 192/16 Samarbeidsavtale mellom Troms fylkeskommune, Tromsø kommune, Oulu by og rådet for Ouluregionen
- 187/15 Regional medfinansiering EU-programmer v/Troms fylkeskommune
- 71/16 Internasjonale bilaterale samarbeidsavtaler – Norrbottens Lans Landsting
- 123/14 RDA-midler til prosjekt internasjonale Barentsarena under Arctic Frontiers v/Akvaplan-Niva AS
- 164/14 Selskapsdannelse – flyrute Tromsø-Luleå-Oulu
- 50/15 Forvaltningen og gjennomføringen av Interreg VA Nord-programmet (2014-2020)
- 36/14 Joint Barents Transportplan – Uttalelse fra Troms fylkeskommune
- 60/17 Utviklingsprogram «Urbane Arktis»
- 27/17 Høringsuttalelse til forskningsrådets reviderte Nord-områdestrategi – strategi for forskning og innovasjon i og for nord
- 30/17 Naboskapprogrammet Kolarctic CBS 2014-2020 – Nominering av medlem og varamedlem til Regional Assesment Group

Rapporter:

- «Norske regioner som internasjonale aktører», Asplan Viak, mars 2006
- «Fylkeskommunenes europeiske arbeid. Omfang og mangfold. En sammenstilling av fylkeskommunenes europeiske arbeid. Viktige roller for de nye regionene», Utenriksdepartementet, EØS-senteret, FOS 29.11.2016
- KS sitt informasjonshefte «På gang i EØS. Hva har EU og EØS med kommunesektoren å gjøre», 1/2016

Annet:

- Bestillingsbrev til Nord-Norges Europakontor 2016
- Bestillingsbrev til Nord-Norges Europakontor 2017
- Meld. St. 6 (2018–2019) *Oppgaver til nye regioner*
- Prop. 1 S (2018-2019)
- Troms fylkeskommunes innspill til konsultasjonsprosess om EUs investeringsprioriteringer i Arktis i regi av NSPA-nettverket, 1.3.2017
- NSPAs utkast til rapport om EUs investeringer i Arktis, 21.3.2017

10 VEDLEGG

10.1 Fordeling av deltakelse i ulike formelle internasjonale fora

FORDELING AV DELTAKELSE I ULIKE FORMELLE INTERNASJONALE FORA

Bente Knudsen Helland (avdelingsleder):
- Troms fylkeskommunes medlem i Barents regionkomite (som følger opp/tilrettelegger arbeidet i Barents regionråd, hvor fylkesrådsleder er medlem)
- Troms fylkeskommunes medlem i styret i Barentssekretariatet/bisitter for fylkesrådsleder i møter i Barentssekretariatets representantskap
- Troms fylkeskommunes medlem i styringskomiteen for Interreg Nord-programmet
- Troms fylkeskommunes medlem i Kolarctic Norge (styret for det norske sekretariatet av Kolarctic-programmet)
- Troms fylkeskommunes medlem i norsk regional ekspertgruppe for Kolarctic-programmet (søknadsvurdering)
- Troms fylkeskommunes medlem av UDs delegasjon til Senior Arctic Officials-møter i Arktisk råd (via Nordnorsk-råd. Oppgaven rullerer årlig mellom de tre nordnorske fylkene)

Marthe Kristin Svensson (spesialrådgiver):
- Bisitter for fylkesrådslederen i styremøter i Nord-Norges Europakontor
- Troms fylkeskommunes kontaktperson i forhold til Northern Sparsely Populated Areas-nettverket (administrativ kontakt med ansvar for oppfølging for Troms fylkeskommune og de andre nordnorske fylkeskommunene i perioder der koordineringen på norsk side er lagt til Troms fylkeskommune)
- Troms fylkeskommunes kontaktperson i forhold til Europapolitisk forum (administrativ kontakt med ansvar for oppfølging for Troms fylkeskommune og de andre nordnorske fylkeskommunene i perioder der koordineringen på norsk side er lagt til Troms fylkeskommune)
- Troms fylkeskommunes varamedlem i styringskomiteen for Interreg Nord-programmet
- Troms fylkeskommunes varamedlem i Kolarctic Norge (styret for det norske sekretariatet av Kolarctic-programmet)
- Troms fylkeskommunes varamedlem i norsk regional ekspertgruppe for Kolarctic-programmet (søknadsvurdering)

Julia Seljeseth (spesialrådgiver):
- Troms fylkeskommunes medlem av regional ekspertgruppe for NPA (Nordlig periferi og Arktis)-programmet (søknadsvurdering)
- Regional kontaktperson for Aktiv Ungdom-programmet (EU-program)

Ian Jawahir (spesialrådgiver):
- Norsk koordinator av Interreg Nord-programmet
  (inkl. saksbehandling (oppfølging av søkere frå start til mål i søknadsprosessen, søknadsvurdering, koordinering opp mot de andre nordnorske fylkeskommunene og det finske og svenske sekretariatet)

Håkon Dahlmo (prosjektleder/seniorrådgiver):
_____

Marainne Lund (tolk/spesialrådgiver):
_____

Om selskapet og vår forvaltningsrevisjonskompetanse

KomRev NORD IKS utfører helhetlig revisjon av kommuner, kommunale foretak, interkommunale selskaper, offentlige stiftelser, kirkeregnskap og legater. Selskapets eiere og oppdragsgivere er Troms fylkeskommune, alle kommunene i Troms, ni kommuner i Nordland og fire kommuner i Finnmark.

Vårt hovedkontor ligger i Harstad, og vi har avdelingskontor i Tromsø, Narvik, Sortland, Finnsnes og Sjøvegan.

Vi har 36 medarbeidere som samlet innehar lang erfaring fra og god kunnskap om offentlig sektor og revisjon.

Selskapet er uavhengig i forhold til kommuner, stat, privat næringsliv og andre institusjoner i samfunnet.

Vårt forvaltningsrevisjonsteam består av ni medarbeidere med høyere utdanning innen ulike fag:

- Rettsvitenskap
- Sosiologi
- Statsvitenskap
- Samfunnsøkonomi

KomRev NORD har tidligere gjennomført følgende forvaltningsrevisjoner, eierskapskontroller og kartlegginger i Troms fylkeskommune:

Eierskapskontroll, VIGO IKS, 2018

FDV, Fylkeskommunale bygg, 2018

Selskapskontroll i Barentssekretariatet IKS, 2017

Oppfølging av politiske vedtak, 2016

Film Camp, 2016

Fylkesveger, 2016

Ressursbruk og kvalitet i videregående skole, 2015

Kollektivtransport – oppfølging av bruttokontrakter, 2014

Offentlige anskaffelser, 2013

Ressursbruk og kvalitet i tannhelsetjenesten, 2012

Miljørevisjon – inneklima i fylkeskommunens bygg, 2010

Kulturetatens forvaltning av tilskuddsordninger, 2010

Ungt entreprenørskap i Troms, 2008

Bruken av RDA-midler, 2008

Offentlige anskaffelser, 2007

Økonomistyring, 2006

Bevertning og representasjon Troms fylkeskommune, 2006

Tilpasset opplæring i Troms fylke, 2005

Trygg skolevei i Troms, 2005